

BIBLIOTEKA SEJMOWA

KONSTYTUCJE ŚWIATA

KONSTYTUCJA
Republiki Argentyńskiej

CONSTITUCIÓN
DE LA NACIÓN
ARGENTINA

Tłumaczenie z języka hiszpańskiego i wstęp

Piotr Łaciński

Warszawa 2025

Seria: Konstytucje Świata

Redaktor serii: Wiesław Staśkiewicz

Konstytucja Republiki Argentyńskiej

Redakcja naukowa: **Wiesław Staśkiewicz**

Redakcja: **Katarzyna Gralak**

Weryfikacja tłumaczenia: **Danuta Łukasz**

Projekt graficzny: **Darek Kondefer**

© Copyright by Kancelaria Sejmu 2025

Biblioteka Sejmowa

ul. Wiejska 4/6/8, 00-902 Warszawa

e-mail: biblioteka@sejm.gov.pl

Skład i redakcja techniczna: Zespół Wydawnictwa Sejmowego

Druk i oprawa: Wydział Poligrafii Kancelarii Sejmu

ISBN: 978-83-7666-801-7

SPIS TREŚCI

Wstęp <i>Piotr Łaciński</i>	8
Konstytucja Republiki Argentyńskiej z dnia 1 maja 1853 r. . .	42
Preambuła	44
CZĘŚĆ PIERWSZA	46
Rozdział Pierwszy. Deklaracje, prawa i gwarancje (artykuły od 1 do 35)	47
Rozdział Drugi. Nowe prawa i gwarancje (artykuły od 36 do 43)	56
CZĘŚĆ DRUGA. WŁADZE REPUBLIKI	62
Tytuł Pierwszy. Władze Federalne	63
Dział Pierwszy. O Władzy Ustawodawczej (artykuł 44)	63
Rozdział Pierwszy. O Izbie Deputowanych (artykuły od 45 do 53)	63
Rozdział Drugi. O Senacie (artykuły od 54 do 62)	65
Rozdział Trzeci. Postanowienia wspólne dla obu Izb (ar- tykuły od 63 do 74)	67
Rozdział Czwarty. Kompetencje Kongresu (artykuły 75 i 76)	69
Rozdział Piąty. O tworzeniu i uchwalaniu ustaw (artykuły od 77 do 84)	75
Rozdział Szósty. O Naczelnym Urzędzie Kontroli Re- publiki Argentyńskiej (artykuł 85)	78
Rozdział Siódmy. O Rzeczniku Praw Obywatelskich (artykuł 86)	79
Dział Drugi. O Władzy Wykonawczej	79
Rozdział Pierwszy. O jej naturze i trwaniu (artykuły od 87 do 93)	79
Rozdział Drugi. O procedurze i terminie wyboru prezy- denta i wiceprezydenta Republiki Argentyńskiej (artykuły od 94 do 98)	81

Rozdział Trzeci. Kompetencje Władzy Wykonawczej (artykuł 99)	82
Rozdział Czwarty. O szefie gabinetu i pozostałych mini- strach Władzy Wykonawczej (artykuły od 100 do 107) . .	85
Dział Trzeci. O Władzy Sądowniczej	87
Rozdział Pierwszy. O jej naturze i trwaniu (artykuł od 108 do 115).	87
Rozdział Drugi. Właściwość Władzy Sądowniczej (artykuły od 116 do 119)	90
Dział Czwarty. O Prokuraturze (artykuł 120)	91
Tytuł Drugi. Władze Prowincji (artykuły od 121 do 129)	92
Postanowienia przejściowe (od pierwszego do siedemnastego) . .	94
Wybrana literatura	100

KONSTYTUCJA REPUBLICI ARGENTYŃSKIEJ¹

Przyjęta 1 maja 1853 r., zmieniana w 1860 r.,
1866 r., 1898 r., 1957 r. oraz 1994 r.
Tekst jednolity (ustawa nr 24.430 z 15 grudnia 1994 r.)
ogłoszono w Dzienniku Urzędowym Republiki
Argentyńskiej² nr 28.057 z dnia 10 stycznia 1995 r.

Publikowany tekst konstytucji uwzględnia wszystkie zmiany
dokonane do dnia 1 lipca 2024 r.

¹ W oryg. *Nación Argentina*. Nazwa państwa w tytule Konstytucji jest zgodna z „Urzędowym wykazem nazw państw i terytoriów niesamodzielnych” oraz oficjalnym wykazem misji dyplomatycznych w Polsce”, zob. <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/misje-dyplomatyczne-urzed-y-konsularne-i-organizacje-miedzynarodowe-w-polsce>.

² „Boletín Oficial de la República Argentina”. Tłumaczenie Konstytucji na podstawie tekstu zamieszczonego w Dzienniku Urzędowym Republiki Argentyńskiej, dostępnego pod adresem: <https://www.boletinoficial.gob.ar/detalleAviso/primera/7148168/19950110?busqueda=1>.

CONSTITUCIÓN DE LA NACIÓN ARGENTINA

PREAMBUŁA

My, przedstawiciele ludu zamieszkującego Wspólnotę Narodową Argentyny¹, zebrani na Generalnym Kongresie Konstytucyjnym z woli i dzięki wyborowi dokonанemu przez prowincje, które nań się składają, wypełniając zawarte wcześniej porozumienia w celu ustanowienia unii narodowej, zapewnienia sprawiedliwości, utrzymania pokoju wewnętrznego, zapewnienia wspólnej obrony, wspierania powszechnego dobrobytu oraz zachowania dobrodziejstw płynących z wolności dla nas samych i dla naszych potomnych, a także dla wszystkich ludzi, którzy zechcą w przyszłości zamieszkać na argentyńskiej ziemi, powierzając się opiece Boga będącego źródłem wszelkiej mądrości i sprawiedliwości, przykazujemy, nadajemy i ustanawiamy tę Konstytucję dla Wspólnoty Narodowej Argentyny².

¹ W oryg. *Nación Argentina*. Terminowi *nación*, biorąc pod uwagę kontekst historyczny, najbliższy jest termin „wspólnota narodowa”. Współcześnie jest on tłumaczony m.in. jako państwo, republika, kraj. Z uwagi na przyjęte oficjalne nazewnictwo (zob. przyp. 1) w tytule i artykułach posłużono się terminem „Republika Argentyńska”.

² Zróznicowany krój pisma jest wiernym odzwierciedleniem zapisu w „Boletín Oficial de la República Argentina”.

CZĘŚĆ PIERWSZA

ROZDZIAŁ PIERWSZY

Deklaracje, prawa i gwarancje

Artykuł 1

Republika Argentyńska obiera przedstawicielską, republikańską i federalną formę rządów, zgodnie z postanowieniami tej Konstytucji.

Artykuł 2

Władze Federalne wspierają wyznanie rzymskokatolickie¹.

Artykuł 3

Siedzibą organów Władz Federalnych jest miasto uznane mocą ustawy szczególnie² Kongresu za stolicę Republiki, po uprzednim przekazaniu przez jedną lub więcej legislatur prowincjonalnych³ podległych im terytoriów na rzecz federacji.

Artykuł 4

Władze Federalne pokrywają wydatki Republiki z zasobów Skarbu Państwa, na które składają się dochody z ceł importowych i eksportowych, ze sprzedaży lub dzierżawy gruntów będących własnością Republiki, opłat pocztowych, innych podatków, które w sposób sprawiedliwy i proporcjonalny nakłada na mieszkańców Kongres Generalny, oraz z pożyczek i operacji kredytowych, które Kongres ustanawia w razie pilnej potrzeby Republiki lub instytucji użyteczności publicznej.

Artykuł 5

Każda z prowincji ustanawia swoją konstytucję, mając na względzie republikański system przedstawicielski, zgodnie z zasadami, postanowieniami i gwarancjami zawartymi w Konstytucji Narodowej. Każda z tych Konstytucji winna gwarantować funkcjonowanie

¹ W oryg. *católico apostólico romano*.

² W oryg. *ley especial*.

³ W oryg. *legislaturas provinciales* – ciało ustawodawcze, w tłumaczeniu utrzymano terminologię XIX w.

wymiaru sprawiedliwości, ustroju municypalnego⁴ oraz szkolnictwa na poziomie podstawowym. Z zachowaniem tych warunków Władze Federalne gwarantują każdej z prowincji możliwość korzystania z instytucji publicznych Federacji.

Artykuł 6

Władze Federalne dopuszczają się ingerencji na terytorium prowincji w celu zachowania republikańskiej formy rządów, odparcia agresji z zewnątrz prowincji, a także na wniosek konstytucyjnych władz prowincji o ich wsparcie lub o ich przywrócenie, o ile zostały one obalone w następstwie przewrotu lub agresji ze strony innej prowincji.

Artykuł 7

Akty i dokumenty publiczne oraz wyroki sądów wydane w jednej prowincji są uznawane w pozostałych prowincjach. Kongres może w ustawach generalnych określić tryb uwierzytelniania aktów i dokumentów publicznych oraz wyroków sądów, a także skutki prawne, jakie mają wywierać.

Artykuł 8

Mieszkańcy każdej prowincji korzystają ze wszystkich praw, przywilejów i ochrony przynależnych mieszkańcom pozostałych prowincji. Ekstradycja przestępców jest wzajemnym obowiązkiem wszystkich prowincji.

Artykuł 9

Na terytorium Republiki nie mogą funkcjonować inne komory celne, niż te, w których obowiązują taryfy uchwalone przez Kongres.

Artykuł 10

Na całym terytorium Republiki nie są pobierane cła za obrót produktami krajowymi lub wytworzonymi przez przemysł krajowy, jak również za obrót wszelkimi rodzajami towarów i produktów pochodzących z zewnątrz odprawionych w komorach celnych.

⁴ W oryg. *régimen municipal*. Rzecz idzie o ustrój samorządu terytorialnego.

Artykuł 11

Artykuły krajowe lub wytworzone przez przemysł krajowy albo poza jego granicami, jak również wszelkiego rodzaju zwierzęta hodowlane przemieszczane z terytorium jednej prowincji do drugiej są wolne od opłat tranzytowych, podobnie jak wozy, statki i zwierzęta juczne, którymi są transportowane; żadna inna opłata za fakt przejazdu przez terytorium, bez względu na jej rodzaj, nie może zostać nałożona także w przyszłości.

Artykuł 12

Statki płynące z jednej prowincji do drugiej nie będą zobowiązane do zawijania do portu, kotwiczenia i uiszczania opłat za tranzyt; ponadto w żadnym razie nie można ustawami lub regulacjami handlowymi przyznać jednemu z portów pierwszeństwa przed drugim.

Artykuł 13

W skład Republiki mogą być przyjęte nowe prowincje. Jednak nowa prowincja nie może zostać utworzona na terytorium istniejącej albo istniejących prowincji, ani też jedna prowincja nie może być utworzona z kilku już istniejących bez zgody legislatur tych prowincji i Kongresu.

Artykuł 14

Wszyscy mieszkańcy Republiki korzystają z następujących praw w zakresie określonym ustawami zapewniającymi ich realizację: prawa do pracy i legalnej działalności gospodarczej; do żeglugi i handlu; do składania petycji do władz; do wjazdu, przebywania na terytorium Argentyny, przemieszczania się po nim i do jego opuszczenia; do publikowania swoich opinii w prasie bez uprzedniej cenzury; do korzystania ze swojej własności i do rozporządzania nią; do zrzeszania się w celu wzajemnej korzyści; do swobodnego wyznawania swojej religii; do nauczania i uczenia się.

Artykuł 14 bis

Praca w całej różnorodności form korzysta z ochrony prawa, które zapewnia pracownikowi godne i równe warunki pracy, limitowany czas pracy, odpoczynek i płatny urlop, uczciwą zapłatę, minimalne

wynagrodzenie podlegające waloryzacji, równą płacę za równą pracę, udział w zyskach przedsiębiorstw wraz z zapewnieniem kontroli nad procesem produkcji oraz współudział w zarządzaniu, ochronę przed arbitralnym zwolnieniem, stabilność zatrudnienia funkcjonariuszy publicznych, wolne i demokratyczne organizacje związkowe funkcjonujące na podstawie zwykłej rejestracji w specjalnym rejestrze.

Związkom gwarantuje się zawieranie układów zbiorowych pracy, odwołanie się do postępowania pojednawczego i arbitrażu, prawo do strajku. Przedstawiciele związków pracowniczych uzyskują gwarancje niezbędne do wykonywania przez nich funkcji kierowniczych oraz gwarancję stabilności zatrudnienia.

Państwo zapewnia świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego o niezwykłym charakterze. W szczególności ustawą zapewnione zostaną obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, pozostające w gestii podmiotów krajowych lub prowincjonalnych, mających autonomię finansową i ekonomiczną, zarządzanych przez zainteresowane strony przy współudziale państwa bez możliwości podwójnego obciążenia składkami⁵ i pobierania podwójnych, podlegających waloryzacji, świadczeń emerytalnych i rentowych; pełna ochrona rodziny; ochrona mienia rodzinnego; świadczenia na rzecz rodziny oraz prawo do godziwych warunków zamieszkania.

Artykuł 15

W Republice Argentyńskiej nie ma niewolników. Nieliczni, dziś jeszcze żyjący, stają się wolni z chwilą zaprzysiężenia tej Konstytucji. Ustawa szczególna⁶ określi odszkodowania będące następstwem tego postanowienia. Każda umowa kupna i sprzedaży, której przedmiotem jest handel ludźmi, stanowi przestępstwo, za które odpowiadają zarówno ci, którzy ją zawarli, jak i notariusz lub urzędnik, który ją uwierzytelniał. A niewolnicy, którzy w jakikolwiek sposób zostali sprowadzeni, stają się wolni przez sam fakt, iż znaleźli się na terytorium Republiki.

⁵ Z tytułu tego samego rodzaju ubezpieczenia nie można jednocześnie opłacać składek w systemie ogólnokrajowym i prowincjonalnym.

⁶ Niniejsza ustawa szczególna ma pierwszeństwo przed ustawą generalną.

Artykuł 16

W Republice Argentyńskiej nie uznaje się przywilejów z tytułu dziedzictwa krwi ani z tytułu urodzenia: nie ma w niej żadnych osobistych przywilejów ani tytułów szlacheckich. Wszyscy mieszkańcy Republiki są równi wobec prawa i zatrudniani bez żadnych dodatkowych wymogów poza zdolnością do wykonywanej pracy. Równość jest też podstawą nakładania podatków i obowiązku służby publicznej⁷.

Artykuł 17

Własność jest nienaruszalna i żaden mieszkaniec Republiki nie może być jej pozbawiony, chyba że na mocy wyroku sądu wydanego zgodnie z prawem. Wywłaszczenie na cele publiczne winno być określone ustawą i może nastąpić za uprzednim odszkodowaniem. Wyłącznie Kongres może nałożyć podatki wymienione w art. 4. Nie można domagać się żadnych posług osobistych, z wyjątkiem określonych ustawowo lub na mocy wyroku sądu wydanego zgodnie z prawem. Każdy autor lub wynalazca jest wyłącznym właścicielem swojego dzieła, wynalazku lub odkrycia na czas określony ustawą. Konfiskata mienia zostaje na zawsze wymazana z argentyńskiego kodeksu karnego. Żadna formacja wojskowa nie może dokonywać rekwizycji ani żądać pomocy w jakiegokolwiek formie.

Artykuł 18

Żaden mieszkaniec Republiki nie może być skazany bez uprzedniego procesu sądowego i na podstawie ustawy uchwalonej przed popełnieniem czynu, za który jest sądzony, ani być sądzony przez komisje specjalne⁸, ani też być wyłączony spod jurysdykcji sędziów powołanych zgodnie z ustawą przed popełnieniem czynu, za który jest sądzony. Nikt nie może być zmuszony do zeznawania przeciwko sobie; nie może być aresztowany, chyba że na podstawie pisemnego nakazu właściwego organu. Prawo do obrony przed sądem oraz do obrony swoich praw jest nienaruszalne. Nienaruszalne jest

⁷ *Carga pública* – dosł. obciążenia publiczne, określone w ustawach, w tym: służba wojskowa, przewodniczenie komisji wyborczej, pełnienie funkcji niezawodowego sędziego pokoju, świadczenie usług prawnych *pro bono* itp. Służba publiczna jest obowiązkowa i nieodpłatna.

⁸ W orygl. *comisiones especiales* – niestałe ciało doradcze.

miejsce zamieszkania, jak również korespondencja oraz dokumenty prywatne; ustawa określi przypadki i przesłanki przeprowadzenia ich przeszukania i zajęcia. Na zawsze znosi się karę śmierci z przyczyn politycznych oraz każdy rodzaj tortur i chłosty. Więzienia krajowe winny zapewniać właściwe warunki zdrowotne i sanitarne, zapewniające więźniom bezpieczeństwo i uniemożliwiające znęcanie się nad nimi. Za wszelkie środki prowadzące do ciemnienia więźniów, mimo że nie były one konieczne, odpowiadać będzie sędzia, który sankcjonował ich zastosowanie.

Artykuł 19

Prywatne zachowania ludzi, które w żaden sposób nie zagrażają porządkowi i moralności społeczeństwa ani nie krzywdzą osób postronnych, podlegają jedynie osądowi Bożemu i są wolne od osądu sędziowskiego. Żaden z mieszkańców Republiki nie może być zmuszany do czynienia tego, czego prawo nie nakazuje, ani do zaprzestania tego, czego prawo mu nie zabrania.

Artykuł 20

Cudzoziemcy przebywający na terytorium Republiki korzystają ze wszystkich praw cywilnych przynależnych obywatelom argentyńskim. Mogą podejmować działalność gospodarczą, handlową i zawodową; posiadać nieruchomości, nabywać je, i zbywać; żeglować po rzekach i wzdłuż wybrzeża morskiego; swobodnie praktykować swoją religię; sporządzać testament i zawierać związek małżeński zgodnie z wymogami prawa. Nie są zobowiązani do przyjęcia obywatelstwa ani płacenia nadzwyczajnych podatków. Nabywają obywatelstwo przez zamieszkiwanie⁹ w Republice nieprzerwanie przez dwa lata. Organy władzy mogą jednak skrócić ten okres na korzyść osoby, która o to wystąpi, pod warunkiem że zadeklaruje i udowodni zasługi dla Republiki.

Artykuł 21

Każdy argentyński obywatel jest zobowiązany do służenia z bronią w rękę w obronie ojczyzny i niniejszej Konstytucji, zgodnie z ustawami uchwalonymi w tym celu przez Kongres oraz

⁹ W orygl. *residiendo* – zamieszkując, mając stałe miejsce zamieszkania.

rozporządzeniami Władzy Wykonawczej Republiki. Osoby, które nabyły obywatelstwo przez naturalizację, mogą nie świadczyć tej służby przez okres 10 lat, licząc od dnia, w którym otrzymały kartę obywatelstwa.

Artykuł 22

Lud nie obraduje i nie rządzi inaczej niż przez swoich przedstawicieli oraz władze ustanowione niniejszą Konstytucją. Wystąpienie każdego ugrupowania zbrojnego lub zgromadzenia osób, które uzurpują sobie prawa ludu i występują w jego imieniu, będzie traktowane jako bunt będący przestępstwem.

Artykuł 23

W razie niepokojów wewnętrznych lub napaści z zewnątrz, które zagrażają wykonywaniu niniejszej Konstytucji i ustanowionym na jej mocy organom władzy, ogłasza się stan oblężenia w prowincji lub na obszarze, na którym występuje zakłócenie porządku, a gwarancje konstytucyjne zostają tam zawieszone. W tym czasie Prezydentowi Republiki nie przysługuje uprawnienie do wydawania wyroków skazujących ani do nakładania kar. Jego władza ogranicza się w tym przypadku do zatrzymania lub przemieszczenia osób odpowiedzialnych z jednego obszaru Republiki do innego, chyba że osoby te podejmą decyzję o dobrowolnym opuszczeniu argentyńskiego terytorium.

Artykuł 24

Kongres wspiera reformę obowiązującego ustawodawstwa we wszystkich jego obszarach oraz ustanowienie procesu sądowego z udziałem ławy przysięgłych¹⁰.

Artykuł 25

Władze federalne popierają imigrację europejską; nie można ograniczać ani obciążać jakimikolwiek opłatami z tytułu wjazdu na terytorium argentyńskie cudzoziemców, którzy przybywają w celu uprawy roli, rozwijania działalności przemysłu oraz wprowadzania i nauczania przedmiotów ścisłych i sztuki.

¹⁰ W oryg. *jurados*.

Artykuł 26

Żegluga po rzekach śródlądowych Republiki jest swobodna dla statków wszystkich bander, pod warunkiem przestrzegania regulacji ustanowionych przez władze krajowe.

Artykuł 27

Władze federalne są obowiązane umacniać stosunki pokojowe i handlowe z obcymi mocarstwami poprzez zawieranie traktatów zgodnych z zasadami prawa publicznego, określonymi w niniejszej Konstytucji.

Artykuł 28

Zasady, gwarancje i prawa ustanowione w poprzednich artykułach nie mogą być zmieniane przez ustawy, które regulują ich wykonywanie.

Artykuł 29

Kongres nie może przyznać organom Władzy Wykonawczej Republiki, a legislatury prowincjonalne gubernatorom prowincji jakichkolwiek *nadzwyczajnych uprawnień* ani przekazać im *pełni władzy publicznej* czy zgodzić się na takie ich *zwierzchnictwo i zakres władzy*, w następstwie czego życie, honor lub majątek Argentyńczyków pozostałyby na łasce tych organów czy jakichkolwiek osób. Akty przyznające tego typu uprawnienia nie wywołują skutków prawnych od momentu ich podjęcia i pociągają za sobą odpowiedzialność tych, którzy je podejmowali, wyrażali na nie zgodę lub je podpisywali. Zostaną oni skazani na infamię jako zdrajcy swej ojczyzny.

Artykuł 30

Konstytucja może być zmieniona w całości lub w dowolnej części. Konieczność dokonania zmiany winna być stwierdzona przez Kongres głosami co najmniej dwóch trzecich jego członków, ale sama zmiana może być wprowadzona jedynie przez zwołane w tym celu Zgromadzenie.

Artykuł 31

Niniejsza Konstytucja, ustawy Republiki, które będą przyjęte w przyszłości w celu jej wykonania, a także traktaty z obcymi państwami są najwyższym prawem Republiki. Organy władz poszczególnych prowincji winny ich przestrzegać, mimo odmiennych postanowień zawartych w ustawach czy konstytucjach prowincji. Wyjątek stanowią (w odniesieniu do prowincji Buenos Aires) traktaty ratyfikowane po Porozumieniu z 11 listopada 1859 r.

Artykuł 32

Kongres Federalny nie może uchwalać ustaw ograniczających wolność druku albo ustanawiających nad nią kontrolę federacji¹¹.

Artykuł 33

Deklaracje, prawa i gwarancje wyszczególnione w niniejszej Konstytucji nie mogą być rozumiane jako wykluczenie innych praw i gwarancji, które wprawdzie nie zostały w niej zawarte, ale zostały wywiedzione z zasady suwerenności ludu i z republikańskiej formy rządów.

Artykuł 34

Sędziowie¹² sądów federalnych nie mogą być jednocześnie sędziami sądów prowincjonalnych. Służba federalna, zarówno cywilna, jak i wojskowa, nie uprawnia do zamieszkania¹³ w prowincji, w której jest pełniona, jeżeli prowincja ta nie jest miejscem stałego zamieszkania osoby pełniącej tę służbę; winno to być brane pod uwagę w szczególności w razie ubiegania się o stanowisko w prowincji, w której osoba ta przebywa tymczasowo.

¹¹ W oryg. *jurisdicción federal*.

¹² W oryg. *jueces*.

¹³ Chodzi o fakt posiadania stałego miejsca zamieszkania w danej prowincji. Dwuletni okres rezydencji wymagany jest przy ubieganiu się o urzędy wybieralne, por. Constitución de la Ciudad de Buenos Aires, art. 70, 97 i 101, http://www.buenosaires.gob.ar/areas/leg_tecnica/sin/normapop09.php?id=26766&qu=c. Taki sam okres rezydencji konieczny jest do uzyskania obywatelstwa (patrz art. 20), a także do starania się o rozmaite świadectwa, pozwolenia, licencje itp.

Artykuł 35

Nazwy przyjmowane kolejno od 1810 roku do dziś, a mianowicie: Zjednoczone Prowincje La Platy¹⁴, Republika Argentyńska, Konfederacja Argentyńska, są uważane za oficjalne zamiennie nazwy określające rząd i terytorium prowincji, a odtąd w procesie tworzenia i uchwalania ustaw będzie używana nazwa „Nación Argentina”¹⁵.

ROZDZIAŁ DRUGI

Nowe prawa i gwarancje

Artykuł 36

Konstytucja ta zachowuje swoją moc nawet wtedy, gdy jej stosowanie zostanie zakłócone przez akty przemocy skierowane przeciwko ustrojowi państwa i systemowi demokratycznemu. Tego rodzaju akty są bezprawne.

Sprawcy tych aktów podlegają sankcjom określonym w art. 29; zostają dożywotnio pozbawieni prawa do pełnienia funkcji publicznych oraz dobrodziejstwa prawa łaski albo możliwości skorzystania z prawa do złagodzenia kary.

Takim samym sankcjom podlegają osoby, które w następstwie tych aktów przemocy uzurpują sobie kompetencje przyznane organom władz ustanowionych mocą tej Konstytucji lub organów władz prowincji. Ponadto podlegają oni cywilnoprawnej i karnej odpowiedzialności za swoje działania; rzeczone akty nie podlegają przedawnieniu.

Wszyscy obywatele mają prawo przeciwstawić się tym, którzy dopuszczają się aktów przemocy, o których mowa w niniejszym artykule.

Godzi w demokratyczny system także ten, kto umyślnie dopuszcza się ciężkiego przestępstwa przeciwko Państwu, mając na celu bezprawne wzbogacenie się. Zostaje on pozbawiony prawa do pełnienia funkcji

¹⁴ W oryg. *Río de la Plata*. W polskiej latynoamerykanistce stosuje się nieco uproszczoną formę.

¹⁵ Zob. przyp. 1 na str. 42.

publicznych i sprawowania urzędów publicznych na okres ustawowo określony.

Kongres uchwala ustawę o etyce funkcjonariuszy służby publicznej.

Artykuł 37

Niniejsza Konstytucja gwarantuje korzystanie z pełni praw politycznych w zgodzie z zasadą suwerenności ludu i ustawami uchwalonymi w celu jej wykonania. Wybory są powszechne, równe, przeprowadzone w głosowaniu tajnym i obowiązkowe.

Rzeczywista równość szans mężczyzn i kobiet w dostępie do stanowisk pochodzących z wyboru oraz partyjnych stanowisk zapewniana jest przez działania pozytywne¹⁶ w regulacjach dotyczących partii politycznych i systemu wyborczego.

Artykuł 38

Partie polityczne są podstawowymi instytucjami systemu demokratycznego.

Ich tworzenie i działalność nie podlegają ograniczeniom, o ile pozostają w poszanowaniu Konstytucji, która gwarantuje organizację i funkcjonowanie partii na zasadach demokracji, reprezentację mniejszości, prawo partii do zgłaszania kandydatów na pochodzące z wyboru urzędy publiczne, dostęp do informacji publicznej oraz swobodę rozpowszechniania swoich idei.

Państwo wspiera finansowo ich działalność oraz podnoszenie kwalifikacji ich przywódców.

Partie polityczne mają obowiązek podawać do wiadomości publicznej informacje o źródłach finansowania i przeznaczeniu swych funduszy oraz majątku.

Artykuł 39

Obywatelom przysługuje prawo inicjatywy w zakresie wnoszenia projektów ustaw do Izby Deputowanych. Kongres zobowiązany jest do ich rozpatrzenia w terminie dwunastu miesięcy.

¹⁶ W oryg. *secacciones positivas*, czyli odpowiednie parytety.

Kongres, głosami bezwzględnej większości ogólnej liczby członków każdej z Izb, uchwali ustawę w tej sprawie, jednak ustawa ta nie może ustanawiać wymogu uzyskania więcej niż trzech procent poparcia wyborców zarejestrowanych w krajowym rejestrze, przy czym liczba podpisów pod projektem winna być powiązana z odpowiednim podziałem terytorialnym kraju.

Przedmiotem inicjatywy obywatelskiej nie mogą być projekty dotyczące zmiany Konstytucji, traktatów międzynarodowych, podatków, budżetu i prawa karnego.

Artykuł 40

Kongres, z inicjatywy Izby Deputowanych, może poddać projekt ustawy pod referendum ludowe. Ogłoszenie referendum nie podlega prawu weta. Jeżeli obywatele Państwa opowiedzieli się za przyjęciem projektu ustawy, staje się on ustawą i podlega promulgacji z mocy prawa.

Kongres lub prezydent Republiki, korzystając ze swoich uprawnień, mogą zarządzić referendum konsultacyjne. W takim wypadku udział w głosowaniu nie jest obowiązkowy.

Kongres, głosami bezwzględnej większości ogólnej liczby członków każdej z Izb, ureguje przedmiot, procedurę i termin przeprowadzenia referendum.

Artykuł 41

Wszyscy mieszkańcy mają prawo do zdrowego i zrównoważonego środowiska naturalnego, sprzyjającego rozwojowi człowieka i działalności produkcyjnej, pozwalającego zaspokoić bieżące potrzeby bez uszczerbku dla potrzeb przyszłych pokoleń; mają obowiązek jego zachowania. Szkody wyrządzone środowisku naturalnemu winny być niezwłocznie naprawione w trybie ustanowionym ustawą.

Władze zapewniają ochronę tego prawa, racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych, zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz biologicznej różnorodności, a także upowszechnianie wiedzy i edukację w zakresie środowiska naturalnego.

Do Republiki należy ustanowienie norm określających minimalne wydatki przeznaczone na ochronę środowiska naturalnego, a do

provincji – wydatków niezbędnych do ich uzupełnienia, z poszanowaniem zakresu ich uprawnień¹⁷.

Zabrania się wwożenia na terytorium kraju niebezpiecznych lub potencjalnie niebezpiecznych odpadów i materiałów radioaktywnych.

Artykuł 42

Konsumenci dóbr i usługobiorcy w stosunkach konsumenckich mają prawo do ochrony swojego zdrowia, bezpieczeństwa i interesów ekonomicznych; do rzetelnej i wiarygodnej informacji; do wolności wyboru oraz równego i godnego traktowania.

Władze zapewniają ochronę tych praw oraz edukację konsumentów, ochronę konkurencji przed wszelkimi formami oddziaływania na rynek¹⁸, kontrolę naturalnych i funkcjonujących zgodnie z prawem monopoli, jakość i efektywność usług publicznych, utworzenie stowarzyszenia konsumentów dóbr i usługobiorców.

W ustawodawstwie zostaną ustanowione skuteczne procedury zapobiegania konfliktom i rozstrzygania sporów, podstawy prawne dotyczące świadczeń publicznych o zasięgu ogólnokrajowym, zapewniające niezbędny udział stowarzyszeń konsumentów dóbr i usługobiorców oraz zainteresowanych prowincji w organach kontroli.

Artykuł 43

Każdy ma prawo niezwłocznie i bez przeszkód wnieść skargę amparo¹⁹, o ile nie ma innych bardziej odpowiednich środków prawnych, przeciwko jakimukolwiek działaniu lub zaniechaniu organów władz publicznych czy osób fizycznych, które w sposób arbitralny i jawnie bezprawny szkodzą lub zamierzają szkodzić, ograniczać, wypaczać lub stanowić zagrożenie dla praw i gwarancji przyznanych przez tę Konstytucję, traktat lub ustawę. W takim wypadku sędzia może stwierdzić niezgodność z Konstytucją przepisu stanowiącego podstawę bezprawnego działania lub zaniechania, będących przedmiotem skargi.

¹⁷ W oryg. *las jurisdicciones locales*.

¹⁸ W oryg. *toda forma de distorsión de los mercados*.

¹⁹ Skarga o ochronę praw i wolności obywatelskich.

Skarga ta może być wniesiona przeciwko każdej formie dyskryminacji oraz w związku z prawami chroniącymi środowisko naturalne, konkurencję, usługobiorców i konsumentów, jak również prawami zbiorowości traktowanej jako całość – przez stronę poszkodowaną, Rzecznika Praw Obywatelskich i stowarzyszenia wspierające te cele, zarejestrowane zgodnie z ustawą, określającą tryb i zasady ich działania.

Każdy może wnieść taką skargę także w celu uzyskania informacji o stanie swoich danych osobowych i celu ich gromadzenia²⁰ w publicznych rejestrach lub bazach danych albo w prywatnych, służących przetwarzaniu informacji, a w razie ich nieprawdziwości lub tendencyjności – zażądać usunięcia, sprostowania lub zapewnienia ich poufności lub aktualizacji. Nie może jednak zostać naruszona tajność dziennikarskich źródeł informacji.

*W razie naruszenia, ograniczenia lub zagrożenia prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, bezprawnego pogorszenia warunków pozbawienia wolności, wymuszonych zaginięć osób²¹ ofiary tych naruszeń lub w ich imieniu osoby trzecie mogą złożyć wniosek *hábeas corpus*²². W takim wypadku sędzia podejmuje decyzję bezzwłocznie, nawet podczas stanu oblężenia.*

²⁰ Mowa tu o *habeas data* – skardze w sprawie ochrony danych osobowych.

²¹ W oryg. *de desaparición forzada de personas*. „Zniknąć kogoś” (hiszp. *desaparecer a alguien*) neologizm ukuty w Argentynie w okresie rządów junty wojskowej na określenie jednego z rodzajów represji wobec przeciwników reżimu, polegający na porywaniu ludzi przez nieznanych sprawców, w konsekwencji ludzie przepadają bez wieści (znikają).

²² Skarga na bezprawne pozbawienie wolności.

CZEŚĆ DRUGA
WŁADZE REPUBLIKI

TYTUŁ PIERWSZY WŁADZE FEDERALNE

DZIAŁ PIERWSZY O WŁADZY USTAWODAWCZEJ

Artykuł 44

Władzę Ustawodawczą Republiki sprawuje Kongres złożony z dwóch Izb: Izby Deputowanych oraz Izby Senatorów prowincji i miasta Buenos Aires.

ROZDZIAŁ PIERWSZY O Izbie Deputowanych

Artykuł 45

Izba Deputowanych składa się z przedstawicieli wybieranych bezpośrednio, zwykłą większością głosów, przez ludność prowincji, miasta Buenos Aires oraz stolicy – w razie jej przeniesienia – które w tym celu są traktowane jako okręgi wyborcze jednego stanu. Liczbę przedstawicieli ustala się w ten sposób, aby jeden przedstawiciel przypadał na trzydzieści trzy tysiące mieszkańców albo część składową tej liczby, jednak nie mniejszą niż szesnaście tysięcy pięćset mieszkańców. Każdorazowo, po przeprowadzonym spisie powszechnym Kongres ustala, zgodnie z jego wynikiem, reprezentację – może przy tym zwiększyć, ale nie zmniejszyć, liczbę mieszkańców reprezentowanych przez każdego deputowanego.

Artykuł 46

Deputowani do legislatury pierwszej kadencji są wybierani w następującej proporcji: z prowincji Buenos Aires dwunastu; z prowincji Córdoba sześciu; z prowincji Catamarca trzech; z prowincji Corrientes czterech; z prowincji Entre Ríos dwóch; z prowincji Jujuy dwóch; z prowincji Mendoza trzech; z prowincji La Rioja dwóch; z prowincji Salta trzech; z prowincji Santiago czterech; z prowincji San Juan dwóch; z prowincji Santa Fe dwóch; z prowincji San Luis dwóch; oraz z prowincji Tucumán trzech.

Artykuł 47

Dla legislatury drugiej kadencji należy przeprowadzić spis powszechny i – mając na uwadze jego wynik – ustalić odpowiednią liczbę przedstawicieli; spis ten należy przeprowadzać nie częściej niż co dziesięć lat.

Artykuł 48

Aby zostać deputowanym, należy mieć ukończone dwadzieścia pięć lat, co najmniej od czterech lat korzystać z pełni praw obywatelskich, być rodowitym mieszkańcem prowincji, w której jest się wybieranym, lub zamieszkiwać na jej terytorium od co najmniej dwóch lat.

Artykuł 49

Jednocześnie (po raz pierwszy) legislatury prowincjonalne określą sposób przeprowadzenia bezpośrednich wyborów deputowanych reprezentujących Naród; w przyszłości Kongres uchwali w tej sprawie ustawę generalną.

Artykuł 50

Deputowani sprawują swój mandat przez cztery lata i mogą być wybierani ponownie, ale połowa składu Izby będzie odnawiana co dwa lata. W tym celu wybrani do legislatury pierwszej kadencji, gdy tylko się zbiorą, wybierają w losowaniu tych, którzy ustąpią przy pierwszym odnowieniu składu.

Artykuł 51

W razie wakatu władze prowincji lub stolicy, zgodnie z prawem, dokonują wyboru nowego członka Izby.

Artykuł 52

Wyłącznie do Izby Deputowanych należy inicjatywa ustawodawcza w sprawie podatków i poboru do wojska.

Artykuł 53

Wyłącznie Izba Deputowanych ma prawo postawić w stan oskarżenia prezydenta, wiceprezydenta, szefa gabinetu ministrów, ministrów,

członków Sądu Najwyższego przed Senatem w celu pociągnięcia do odpowiedzialności za niedopełnienie obowiązków, wykroczenia przy ich wykonywaniu lub za przestępstwa pospolite. W tym celu Izba rozpatruje zarzuty i więkzością co najmniej dwóch trzecich głosów obecnych członków decyduje o postawieniu w stan oskarżenia.

ROZDZIAŁ DRUGI

O Senacie

Artykuł 54

W skład Senatu wchodzi po trzech senatorów z każdej prowincji i trzech z miasta Buenos Aires, wybieranych jednocześnie w wyborach bezpośrednich, przy czym dwa mandaty przypadają partii politycznej, która uzyskała największą liczbę głosów, a jeden mandat – partii politycznej, która w kolejności uzyskała największą liczbę głosów. Każdy senator dysponuje jednym głosem.

Artykuł 55

Aby zostać senatorem, należy spełnić następujące wymagania: mieć ukończony trzydziesty rok życia, posiadać przez sześć lat obywatelstwo Republiki, dysponować rocznym dochodem w wysokości dwóch tysięcy twardych pesos lub równoważnym dochodem, być rodowitym mieszkańcem prowincji, w której jest się wybieranym, lub zamieszkiwać na jej terytorium od co najmniej dwóch lat.

Artykuł 56

Senatorowie sprawują mandat przez sześć lat i bez ograniczeń mogą być wybierani ponownie. Skład Senatu jest odnawiany co dwa lata, w drodze wyborów przeprowadzanych w jednej trzeciej okręgów wyborczych.

Artykuł 57

Przewodniczącym Senatu jest Wiceprezydent Republiki; nie przysługuje mu jednak prawo głosu, z wyjątkiem przypadku równej liczby głosów.

Artykuł 58

W razie nieobecności Wiceprezydenta lub gdy ten sprawuje urząd Prezydenta Republiki, Senat wybiera Przewodniczącego, który tymczasowo przewodniczy obradom.

Artykuł 59

Na Senacie spoczywa obowiązek przeprowadzenia na posiedzeniu jawnym procesu oskarżonych przez Izbę Deputowanych, a jego członkowie winni złożyć w tym celu przysięgę. Gdy oskarżonym jest Prezydent Republiki, obowiązki Przewodniczącego Senatu przejmuje Prezes Sądu Najwyższego. Nikt nie może być uznany za winnego inaczej niż większością dwóch trzecich głosów obecnych członków [Senatu].

Artykuł 60

Werdykt Senatu nie może wywierać innego skutku niż złożenie z urzędu oskarżonego, a nawet uznanie go za niezdolnego do pełnienia honorowych stanowisk, stanowisk zaufania publicznego lub wynagradzanych ze środków publicznych Republiki. Niezależnie od tego, uznany za winnego zostaje postawiony przed sądami powszechnymi w celu osądzenia go i wymierzenia mu kary przewidzianej prawem.

Artykuł 61

Do Senatu należy również upoważnienie Prezydenta Republiki do ogłoszenia stanu oblężenia na określonym obszarze lub kilku obszarach terytorium Republiki w razie ataku z zewnątrz.

Artykuł 62

W razie opróżnienia mandatu senatora z powodu śmierci, rezygnacji lub z innej przyczyny władze prowincji, której dotyczy wakat, bezzwłocznie zarządzają wybór nowego członka Senatu.

ROZDZIAŁ TRZECI

Postanowienia wspólne dla obu Izb

Artykuł 63

Każda z Izb zbiera się samodzielnie na sesjach zwyczajnych każdego roku, począwszy od pierwszego marca do trzydziestego listopada. Izby mogą być również zwoływane w trybie nadzwyczajnym przez Prezydenta Republiki, a ich posiedzenia mogą ulec przedłużeniu.

Artykuł 64

Każda z Izb stwierdza ważność wyborów, praw i mandatów swoich członków. Żadna z nich nie może otworzyć sesji zwyczajnej bez obecności bezwzględnej większości swoich członków; niemniej zgromadzona mniejszość może zobowiązać nieobecnych członków do uczestniczenia w sesjach, w trybie i pod groźbą kary określonych przez każdą z Izb.

Artykuł 65

Obie Izby jednocześnie rozpoczynają i zamykają swoje sesje. Żadna z nich w czasie obrad nie może zawiesić trwającej sesji na dłużej niż trzy dni bez zgody drugiej Izby.

Artykuł 66

Każda z Izb przyjmuje swój regulamin i może – większością dwóch trzecich głosów – nałożyć kary na swoich członków za naruszenie przez nich zasad działalności i porządku; wykluczyć z powodu fizycznej lub psychicznej niezdolności do wykonywania mandatu, ujawnionej po zaprzysiężeniu, a nawet pozbawić ich członkostwa; ale więcej niż połowa głosów obecnych na posiedzeniu jest wystarczająca do podjęcia uchwały o dobrowolnej rezygnacji z mandatu.

Artykuł 67

Senatorowie i deputowani, obejmując mandat, składają ślubowanie, w którym zobowiązują się do należytego wykonywania swoich obowiązków oraz postępowania w całkowitej zgodzie z postanowieniami niniejszej Konstytucji.

Artykuł 68

Żaden z członków Kongresu nie może być postawiony w stan oskarżenia, poddany przesłuchaniu ani szykanowany z powodu opinii lub wypowiedzi wygłaszanych w związku z wykonywaniem swojego mandatu członka legislatury.

Artykuł 69

Żaden senator ani deputowany – od dnia wyboru aż do wygaśnięcia mandatu – nie może być aresztowany; wyjątek stanowi ujęcie go na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa, za które przewidziana jest kara śmierci, infamii lub inna surowa kara; o fakcie tym powiadamia się właściwą izbę, podając zwięzłą informację w tej sprawie.

Artykuł 70

Jeśli do sądu powszechnego zostanie wniesiony pisemny pozew przeciwko senatorowi lub deputowanemu, to właściwa Izba, po zbadaniu jego zasadności na posiedzeniu jawnym, może – większością dwóch trzecich głosów – zawiesić oskarżonego w wykonywaniu mandatu i przekazać go do dyspozycji sędziego właściwego do rozpoznania tej sprawy.

Artykuł 71

Każda z Izb może wezwać na swoje posiedzenie ministrów Władzy Wykonawczej w celu uzyskania od nich wyjaśnień i informacji, które uzna za niezbędne.

Artykuł 72

Żaden z członków Kongresu nie może przyjąć od Władzy Wykonawczej stanowiska lub zlecenia bez uprzedniej zgody właściwej Izby, z wyjątkiem stanowisk i tytułów za wysługę lat w służbie publicznej.

Artykuł 73

Członkami Kongresu nie mogą być osoby duchowne ani sprawujące urząd gubernatorzy prowincji.

Artykuł 74

Działalność senatorów i deputowanych jest finansowana ze środków Skarbu Państwa w wysokości określonej ustawą.

ROZDZIAŁ CZWARTY

Kompetencje Kongresu

Artykuł 75

Do Kongresu należy:

1. Uchwalanie ustaw w zakresie cel. Ustanawianie jednolitych w całym kraju rodzajów importowych i eksportowych opłat celnych oraz podstawy naliczania ich wysokości.

2. Nakładanie podatków pośrednich, będące uprawnieniem współdzielonym z prowincjami. Nakładanie podatków bezpośrednich na czas określony, jednolitych i proporcjonalnych na całym terytorium kraju, ilekroć wymagają tego względy obronności, bezpieczeństwa oraz ogólny dobrobyt państwa. Podatki przewidziane w niniejszym ustępie, z wyjątkiem tych, które w części lub całości podlegają szczególnemu przeznaczeniu, są ustalane z zachowaniem zasady współuczestnictwa.

Porozumienie między Republiką Argentyńską a prowincjami, zawarte w formie ustawy¹, określi zasady współudziału w tych podatkach, gwarantując bezwarunkowe przekazywanie środków.

Podział wpływów między Republiką Argentyńską, prowincje i miasto Buenos Aires oraz pomiędzy nimi jest dokonywany z uwzględnieniem ich kompetencji, zakresu działań i zadań oraz z zachowaniem obiektywnych kryteriów podziału. Winien on być sprawiedliwy i solidarny, a jego priorytetem ma być dążenie do równomiernego poziomu rozwoju, jakości życia i równości szans na całym terytorium kraju.

Porozumienie w formie ustawy zostanie przyjęte w Senacie i winno być uchwalone bezwzględną większością głosów ogólnej liczby członków każdej z Izb; nie może być jednostronnie zmieniane ani ograniczane oraz winno zostać zatwierdzone przez prowincje.

¹ W orygl. *ley convenio*.

Przekazanie kompetencji, zakresu działań lub zadań nie może nastąpić bez ponownego podziału dochodów podatkowych, przyjętego w ustawie uchwalonej przez Kongres oraz odpowiednio przez właściwą prowincję lub miasto Buenos Aires, w zależności od przypadku.

Kontrolę i nadzór nad wykonaniem postanowień niniejszego ustępu sprawuje federalny organ skarbowy w trybie określonym ustawą, w którego składzie winna być zapewniona reprezentacja wszystkich prowincji i miasta Buenos Aires.

3. Ustanawianie i zmiana przyjętego podziału posiadanych środków uzyskanych z zachowaniem zasady współuczestnictwa na czas określony może być dokonane jedynie ustawą szczególną, uchwaloną bezwzględną większością głosów ogólnej liczby członków każdej z Izb.

4. Zaciąganie pożyczki na poczet długu Republiki Argentyńskiej.

5. Podejmowanie decyzji w sprawie użytkowania i zbywania gruntów stanowiących własność Republiki.

6. Utworzenie i określenie statusu banku federalnego z prawem do emitowania pieniądza oraz utworzenie innych banków narodowych.

7. Podejmowanie decyzji o spłatach zadłużenia zagranicznego i zadłużenia wewnętrznego Republiki.

8. Ustalanie corocznie, zgodnie z wytycznymi określonymi w zdaniu 3 ust. 2 niniejszego artykułu, planu wydatków i dochodów administracji narodowej na podstawie programu rządu i planu inwestycji publicznych oraz zatwierdzenie bądź odrzucenie sprawozdania z wykonania budżetu.

9. Przyznawanie subwencji ze Skarbu Państwa tym prowincjom, które zgodnie ze swoimi budżetami nie dysponują wystarczającymi środkami na pokrycie wydatków stałych.

10. Uregulowanie swobodnej żeglugi po rzekach śródlądowych, tworzenie, o ile jest to niezbędne, portów oraz tworzenie i znoszenie komór celnych.

11. Bicie monet, określanie ich wartości i wartości waluty obcej; przyjęcie jednolitego systemu miar i wag dla całej Republiki.

12. Przyjęcie Kodeksu Cywilnego, Handlowego, Karnego, Górniczego, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych – *w postaci tekstu jednolitego albo w odrębnych aktach*; kodeksy te nie mogą jednak naruszać jurysdykcji miejscowej, a ich stosowanie powierza się odpowiednio sądom federalnym bądź prowincjonalnym, w zależności od ich rzeczowej i podmiotowej jurysdykcji. W szczególności uchwalenie ustaw generalnych powszechnie obowiązujących² o naturalizacji i obywatelstwie, zgodnie z którymi nabycie obywatelstwa następuje przez urodzenie lub w drodze wyboru narodowości argentyńskiej; jak również prawa upadłościowego, o fałszowaniu pieniędzy będących w obiegu i dokumentów publicznych Państwa oraz ustaw koniecznych do powołania ławy przysięgłych.

13. Regulowanie handlu z państwami obcymi oraz handlu między prowincjami.

14. Utworzenie centralnego urzędu pocztowego Republiki i określenie jego statusu.

15. Ostateczne ustalenie granic terytorium Republiki Argentyńskiej, wytyczenie granic prowincji, utworzenie nowych prowincji oraz określenie w ustawodawstwie szczególnym ustroju organizacyjnego, administracji i władz dla terytoriów narodowych kraju, nie wchodzących w skład terytoriów prowincji.

16. Zapewnienie bezpieczeństwa granic.

17. *Uznanie etnicznej i kulturowej preegzystencji rdzennej ludności³ Argentyny.*

Zapewnienie poszanowania jej tożsamości i prawa do dwujęzycznej i międzykulturowej edukacji. Uznanie statusu prawnego ich społeczności oraz prawa do wspólnego władania i własności gruntów, które tradycyjnie zajmują; uregulowanie nadania im innych gruntów odpowiednich i wystarczających dla rozwoju człowieka. Żaden z tych gruntów nie podlega zbyciu, przejęciu, ani hipotecznemu obciążeniu lub zajęciu. Zapewnienie jej udziału w zarządzaniu ich zasobami

² W oryg. *leyes generales para toda la Nación*.

³ Ludności indogenicznej.

naturalnymi i w ochronie innych dóbr. Uprawnienia te prowincje mogą wykonywać wspólnie.

18. Podejmowanie działań na rzecz rozwoju kraju i dobrobytu wszystkich prowincji oraz rozwoju oświaty poprzez ustanowienie planów nauczania powszechnego i uniwersyteckiego, a także wspieranie przemysłu, imigracji, budowy kolei żelaznych i kanałów żeglownych, zasiedlanie gruntów stanowiących własność narodową, wprowadzanie i tworzenie nowych gałęzi przemysłu, import kapitału zagranicznego oraz eksploracja rzek śródlądowych przez ustawy chroniące te cele oraz przez czasowe koncesje na przywileje i środki wsparcia zachęcające do działania.

19. Zapewnienie wszystkiego, co niezbędne do rozwoju człowieka, postępu ekonomicznego opartego na sprawiedliwości społecznej, zwiększenia wydajności gospodarki narodowej, tworzenia miejsc pracy, kształcenia zawodowego pracowników, ochrony wartości pieniądza oraz do badań i rozwoju naukowo-technicznego, ich upowszechniania i wykorzystania.

Zapewnienie harmonijnego rozwoju Republiki i zaludnienia jej terytorium; wspieranie zróżnicowanej polityki mającej na celu wyrównanie dysproporcji w rozwoju prowincji i regionów. Inicjatywa ustawodawcza w tym zakresie należy do Senatu.

Uchwalenie ustaw o organizacji i podstawach edukacji, które konsolidują jedność narodową, z poszanowaniem prowincjalnej i lokalnej specyfiki, zapewniających niezbywalną odpowiedzialność Republiki w tej sferze, udział rodziny i społeczeństwa, promowanie wartości demokratycznych oraz równości szans i możliwości bez jakiegokolwiek dyskryminacji; i które gwarantują zasady bezpłatnej i opartej na równym dostępie edukacji publicznej oraz autonomię i samowystarczalność uniwersytetów krajowych.

Uchwalenie ustaw chroniących tożsamość i pluralizm kulturowy, swobodę tworzenia i rozpowszechniania dzieł autorskich, dziedzictwo artystyczne oraz sfer kulturalnej i audiowizualnej.

20. Tworzenie sądów niższej instancji niż Sąd Najwyższy; tworzenie i znoszenie stanowisk, określanie przynależnych im kompetencji,

przyznawanie rent specjalnych i odznaczeń honorowych oraz ogłaszanie powszechnej amnestii.

21. Przyjęcie albo odrzucenie rezygnacji Prezydenta lub Wiceprezydenta Republiki oraz stwierdzenie konieczności przeprowadzenia nowych wyborów.

22. *Zatwierdzanie lub odrzucanie traktatów zawartych z innymi państwami, organizacjami międzynarodowymi i konkordatów ze Stolicą Apostolską. Traktaty i konkordaty wobec ustaw mają wyższą moc prawną.*

Amerykańska Deklaracja Praw i Obowiązków Człowieka; Powszechna Deklaracja Praw Człowieka; Amerykańska Konwencja Praw Człowieka; Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz jego Protokół Fakultatywny; Konwencja w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa; Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej; Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet; Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania; Konwencja Praw Dziecka – z uwagi na swój status, mają rangę konstytucyjną, nie naruszają żadnego artykułu pierwszej części tej Konstytucji i winny być rozumiane jako komplementarne wobec praw i gwarancji przez nią przyznanych. Mogą być one wypowiedziane jedynie przez Władzę Wykonawczą Republiki, za uprzednią zgodą Kongresu wyrażoną głosami co najmniej dwóch trzecich ogółu członków każdej z Izb.

Aby inne traktaty i konwencje o prawach człowieka osiągnęły moc prawną równą normom konstytucyjnym, wymagane jest uzyskanie co najmniej dwóch trzecich głosów ogólnej liczby członków każdej z Izb.

23. Uchwalanie ustaw i podejmowanie działań pozytywnych gwarantujących rzeczywistą równość szans i równe traktowanie oraz pełne korzystanie i realizację praw przyznanych przez tę Konstytucję i obowiązujące traktaty międzynarodowe dotyczące praw człowieka, a w szczególności praw dzieci, kobiet, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami.

Ustanowienie specjalnego i kompleksowego systemu zabezpieczenia społecznego dla ochrony dzieci przed porzuceniem, od urodzenia aż po ukończenie edukacji podstawowej, oraz matek w okresie ciąży i karmienia.

24. Zatwierdzanie traktatów integracyjnych, które przekazują kompetencje i jurysdykcję organizacjom ponadpaństwowym na warunkach wzajemności i równości oraz które respektują porządek demokratyczny i prawa człowieka. Ustanowione w ich następstwie normy mają pierwszeństwo przed ustawami.

Zatwierdzenie tego rodzaju traktatów z państwami latynoamerykańskimi wymaga bezwzględniej większości głosów ogólnej liczby członków każdej z Izby. W przypadku traktatów z innymi państwami Kongres Narodowy, w obecności bezwzględniej większości członków każdej z Izby, przyjmuje deklarację o zasadności zatwierdzenia traktatu, co może dojść do skutku jedynie głosami bezwzględniej większości ogólnej liczby członków każdej z Izby, po upływie stu dwudziestu dni od przyjęcia deklaracji.

Wypowiedzenie traktatów, o których mowa w niniejszym ustępie, wymaga uprzedniej zgody, wyrażonej bezwzględną większością głosów ogólnej liczby członków każdej z Izby.

25. Upewnomoenie Władzy Wykonawczej do wypowiedzenia wojny albo zawarcia pokoju.

26. Upewnomoenie Władzy Wykonawczej do stosowania represji oraz ustanowienia regulacji dotyczących łupów.

27. Utworzenie sił zbrojnych na czas pokoju oraz wojny, uregulowanie ich organizacji i zarządzania.

28. Wyrażanie zgody na wkroczenie obcych wojsk na terytorium Republiki oraz na użycie narodowych sił zbrojnych poza jej granicami.

29. Ogłaszanie stanu oblężenia na określonym obszarze lub kilku obszarach terytorium Republiki w razie zamieszek wewnętrznych oraz zatwierdzanie lub zawieszanie stanu oblężenia ogłoszonego przez Władzę Wykonawczą w okresie pomiędzy sesjami Kongresu.

30. Wydawanie w ramach wyłącznych (zastrzeżonych) kompetencji aktów ustawodawczych na terytorium stolicy Republiki oraz uchwalanie aktów niezbędnych do osiągnięcia konkretnych celów przez instytucje użyteczności publicznej na całym terytorium Republiki. Władze prowincji i władze municypalne⁴ zachowują uprawnienia porządkowe i podatkowe wobec tych instytucji, o ile uprawnienia te nie kolidują z realizacją tych celów.

31. Podejmowanie decyzji w sprawie federalnej ingerencji w prowincji albo mieście Buenos Aires.

Zatwierdzanie lub odwoływanie ingerencji zarządzanej przez Władzę Wykonawczą w okresie pomiędzy jego sesjami.

32. Wydawanie ustaw i regulacji niezbędnych do wykonywania powyższych uprawnień oraz wszelkich innych przyznanych przez Konstytucję władzom Republiki Argentyńskiej.

Artykuł 76

Niedopuszczalne jest przekazywanie uprawnień ustawodawczych Władzy Wykonawczej z wyjątkiem określonych spraw administracyjnych lub w razie stanu nadzwyczajnego⁵, z jednoczesnym wyznaczeniem okresu ich wykonywania i zgodnie z warunkami przekazania tych uprawnień, określonymi przez Kongres.

Upływ okresu, o którym mowa powyżej, nie pociąga za sobą zmiany stosunków prawnych powstałych na mocy przepisów wydanych w następstwie przekazanych uprawnień.

ROZDZIAŁ PIĄTY

O tworzeniu i uchwalaniu ustaw

Artykuł 77

Inicjatywa ustawodawcza należy do każdej z Izb Kongresu i jest realizowana w formie projektów ustaw wnoszonych przez członków

⁴ W oryg. *Las autoridades provinciales y municipales*.

⁵ W oryg. *emergencia publica*.

każdej z Izb albo przez Władzę Wykonawczą, o ile niniejsza Konstytucja nie stanowi inaczej.

Projekty ustaw zmieniających ordynację wyborczą i zasady działania partii politycznych są uchwalane bezwzględną większością głosów ogólnej liczby członków Izby.

Artykuł 78

Po przyjęciu projektu ustawy przez Izbę, do której został wniesiony, projekt zostaje przesłany drugiej z Izby do rozpatrzenia i poddany debacie. Po przyjęciu przez obie Izby projekt zostaje przesłany Władzy Wykonawczej Republiki w celu rozpatrzenia. Jeżeli uzyska również jej aprobatę, podlega promulgacji jako ustawa.

Artykuł 79

Każda z Izby po przyjęciu projektu ustawy w całości może przekazać go swoim komisjom do zaaprobowania poszczególnych części projektu – bezwzględną większością głosów ogólnej liczby swoich członków. Taką samą liczbą głosów Izba może uchylić tę delegację i wznowić tryb zwykły. Przyjęcie projektu w komisji wymaga bezwzględnej większości głosów ogólnej liczby jej członków. Po przyjęciu projektu przez komisję stosuje się ponownie tryb zwykły.

Artykuł 80

Każdy projekt, nie zwrocony przez Władzę Wykonawczą w ciągu dziesięciu dni roboczych uważa się za przyjęty. Projekty w części odrzucone nie mogą być przyjęte w części zaaprobowanej. Niemniej dopuszcza się promulgację części projektu ustawy, do której nie było zastrzeżeń, pod warunkiem że stanowi ona normatywną jedność i przyjęcie jej nie zmienia istoty ani nie narusza spójności projektu uchwalonego przez Kongres. W takim przypadku ma zastosowanie procedura przewidziana dla dekretów wydawanych w sytuacji pilnej konieczności.

Artykuł 81

Żaden z projektów ustawy odrzucony w całości przez jedną z Izby nie może być przedmiotem ponownego rozpatrzenia na sesji w tym samym roku. Żadna z Izby nie może odrzucić w całości projektu, który został do niej wniesiony, a następnie uzupełniony lub zmieniony przez Izbę

mającą uprawnienie do dokonania zmian⁶. Jeżeli projekt został uzupełniony lub zmieniony przez Izbę mającą uprawnienia do dokonywania zmian, winny być do niego dołączone wyniki głosowania w celu ustalenia, czy uzupełnienia lub zmiany zostały przyjęte bezwzględną większością głosów obecnych, czy większością dwóch trzecich obecnych członków. Izba, do której projekt został wniesiony, może bezwzględną większością głosów obecnych członków przyjąć projekt z wprowadzonymi uzupełnieniami lub zmianami albo zachować pierwotne brzmienie projektu, pod warunkiem że Izba mająca uprawnienie do dokonywania zmian nie dokonała uzupełnień i zmian większością dwóch trzecich głosów obecnych członków. W takim przypadku projekt jest przekazywany Władzy Wykonawczej wraz z uzupełnieniami lub zmianami Izby mającej uprawnienia do dokonywania zmian, chyba że Izba, do której projekt został wniesiony głosami dwóch trzecich obecnych członków, zachowa go w pierwotnym brzmieniu. Izba, do której projekt został wniesiony, nie może wprowadzać nowych uzupełnień ani zmian w stosunku do tych, które zostały wprowadzone przez Izbę mającą uprawnienie do dokonania zmian.

Artykuł 82

Wola każdej z Izb winna zostać wyraźnie wyrażona; we wszystkich przypadkach wyklucza się wyrażenie zgody w formie milczącej lub dorozumianej.

Artykuł 83

Projekt, który w całości lub w części został odrzucony przez Władzę Wykonawczą, zostaje ponownie przekazany wraz z uwagami do Izby, do której został wniesiony; ta ponownie przeprowadza nad nim debatę i, jeżeli go przyjmie większością dwóch trzecich głosów, przekazuje go powtórnie do Izby mającej uprawnienie do dokonywania zmian. Jeżeli obie Izby uchwalą projekt taką samą większością głosów, staje się on ustawą i zostaje przekazany Władzy Wykonawczej w celu dokonania promulgacji. Głosowania w obu Izbach są w takim przypadku imienne, „za” albo „przeciw”; zarówno nazwiska, jak i decyzje głosujących oraz uwagi Władzy Wykonawczej są niezwłocznie publikowane w prasie. Jeśli Izby

⁶ W orygl. *cámara revisora*.

różnią się co do oceny zastrzeżeń, projekt nie może być przedmiotem debaty na sesjach w tym samym roku.

Artykuł 84

Uchwalenie ustawy wymaga zastosowania następującej formuły: „Senat i Izba Deputowanych Republiki Argentyńskiej zebrani w Kongresie postanawiają uchwalić i nadać moc obowiązującą niniejszej ustawie”.

ROZDZIAŁ SZÓSTY

O Naczelnym Urzędzie Kontroli Republiki Argentyńskiej

Artykuł 85

Zewnętrzna kontrola krajowego sektora publicznego w zakresie majątkowym, ekonomicznym, finansowym oraz podejmowanych decyzji należy do kompetencji Władzy Ustawodawczej.

Analiza i stanowisko Władzy Ustawodawczej w sprawie wykonywania zadań i stanu administracji publicznej winny opierać się na sprawozdaniach Naczelnego Urzędu Kontroli Republiki Argentyńskiej.

Urząd ten jako organ wspierający Kongres działa autonomicznie, w trybie i strukturze organizacyjnej przewidzianych ustawą o jego utworzeniu i zakresie działania, która winna być uchwalona bezwzględną większością głosów członków każdej z Izb. Prezes Naczelnego Urzędu Kontroli Republiki jest powoływany na wniosek partii opozycyjnej mającej największą liczbę członków⁷ w Kongresie.

Do zadań Naczelnego Urzędu Kontroli Republiki należy kontrola legalności oraz audyt wszelkich działań organów administracji publicznej, zarówno zcentralizowanej, jak i zdecentralizowanej, niezależnie od jej form organizacyjnych, a także wykonywanie innych zadań powierzonych mu przez ustawę. Jego udział jest wymagany w procedurze przyjęcia albo odrzucenia sprawozdań z dochodów i wydatków środków publicznych⁸.

⁷ W oryg. *legisladores*.

⁸ Tu ustawodawca zastosował inny termin na określenie budżetu państwa. Por. art. 39, art. 75 ust. 6, 8 i 9, art. 114 ust. 3.

ROZDZIAŁ SIÓDMY

O Rzeczniku Praw Obywatelskich

Artykuł 86

Rzecznik Praw Obywatelskich jest niezależnym organem pozostającym w zakresie uprawnień Kongresu Narodowego. Korzysta z pełnej autonomii funkcjonowania i nie może otrzymywać instrukcji od którejkolwiek z władz. Jego misją jest obrona i ochrona praw człowieka oraz innych praw, gwarancji i interesów chronionych niniejszą Konstytucją oraz ustawami przed decyzjami, działaniami lub zaniechaniami administracji oraz kontrola wykonywania zadań przez administrację publiczną.

Rzecznik Praw Obywatelskich posiada zdolność procesową. Jest powoływany i odwoływany przez Kongres głosami dwóch trzecich obecnych członków każdej z Izb. Korzysta z immunitetów i przywilejów przysługujących członkom legislatur. Sprawuje swój urząd przez pięć lat i może być ponownie wybrany na to stanowisko tylko raz.

Organizację i funkcjonowanie tej instytucji określa ustawa szczególna.

DZIAŁ DRUGI

O WŁADZY WYKONAWCZEJ

ROZDZIAŁ PIERWSZY

O jej naturze i trwaniu

Artykuł 87

Władza Wykonawcza Republiki będzie sprawowana przez obywatela z tytułem „Prezydent Republiki Argentyńskiej”.

Artykuł 88

W razie choroby, nieobecności w stolicy, śmierci, rezygnacji lub złożenia Prezydenta z urzędu Władzę Wykonawczą sprawuje Wiceprezydent Republiki Argentyńskiej. W razie złożenia z urzędu, śmierci, rezygnacji z urzędu Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki Argentyńskiej lub niemożności pełnienia przez nich ich obowiązków Kongres wyznacza funkcjonariusza publicznego, który będzie

sprawował urząd prezydenta do czasu ustania przyczyny uniemożliwiającej sprawowanie urzędu bądź wyboru nowego prezydenta.

Artykuł 89

Warunkiem bycia wybranym na urząd Prezydenta lub Wiceprezydenta Republiki Argentyńskiej jest urodzenie się na terytorium Argentyny lub bycie potomkiem rodowitego obywatela, a w razie urodzenia się poza granicami kraju jedno z rodziców winno być z urodzenia obywatelem Argentyny, ponadto należy spełniać wymogi konieczne do wyboru na senatora.

Artykuł 90

Prezydent i Wiceprezydent sprawują urząd przez okres czterech lat i mogą być ponownie wybrani tylko na jedną kolejną kadencję, również wtedy, gdy zamieniają się urządami. Jeśli zostali ponownie wybrani lub zamienili się urządami, to nie mogą być wybrani na żaden z tych urzędów inaczej niż w odstępie jednej kadencji.

Artykuł 91

Prezydent Republiki Argentyńskiej zaprzestaje sprawować swój urząd z dniem wygaśnięcia czteroletniej kadencji; żadne zdarzenie, które zakłóciło ciągłość jej sprawowania, nie może stanowić przesłanki do jej przedłużenia.

Artykuł 92

Prezydent i Wiceprezydent otrzymują uposażenie od Skarbu Państwa, które nie może ulec zmianie w czasie ich kadencji. Podczas jej sprawowania nie mogą wykonywać innej pracy ani otrzymywać wynagrodzenia od Republiki lub którejkolwiek z prowincji.

Artykuł 93

Obejmując swój urząd, Prezydent i Wiceprezydent, z poszanowaniem swej wiary, składają przysięgę wobec Przewodniczącego Senatowi i przed zebraniem Kongresem, że będą „z oddaniem i z umiłowaniem ojczyzny sprawować urząd Prezydenta (albo Wiceprezydenta) Republiki Argentyńskiej oraz wiernie przestrzegać Konstytucji Republiki Argentyńskiej, oraz stać na straży jej przestrzegania”.

ROZDZIAŁ DRUGI

O procedurze i terminie wyboru Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki Argentyńskiej

Artykuł 94

Prezydent i Wiceprezydent Republiki Argentyńskiej są wybierani przez lud w wyborach bezpośrednich w dwóch turach, zgodnie z postanowieniami niniejszej Konstytucji. W tym celu całe terytorium kraju stanowi jeden okręg wyborczy.

Artykuł 95

Wybory przeprowadza się w ciągu dwóch miesięcy poprzedzających zakończenie kadencji urzędującego Prezydenta.

Artykuł 96

Druga tura wyborów – jeżeli się odbędzie – jest przeprowadzana w ciągu trzydziestu dni od przeprowadzenia pierwszej tury, a wyboru dokonuje się, głosując na jedną z dwóch formuł kandydatów⁹, które w pierwszym głosowaniu uzyskały największą liczbę głosów.

Artykuł 97

Jeśli formuła w pierwszym głosowaniu otrzyma największą liczbę głosów, z wynikiem ponad czterdziestu pięciu procent ważnie oddanych głosów, to kandydaci zostają ogłoszeni Prezydentem i Wiceprezydentem Republiki Argentyńskiej.

Artykuł 98

Jeśli formuła w pierwszym głosowaniu otrzyma największą liczbę głosów, z wynikiem co najmniej czterdziestu procent ważnie oddanych głosów „za” i jednocześnie różnica między liczbą ważnie oddanych głosów „za” na tę formułę a kolejną pod względem uzyskanej liczby głosów formułą wynosi więcej niż dziesięć punktów procentowych, to jej kandydaci zostają ogłoszeni Prezydentem i Wiceprezydentem Republiki Argentyńskiej.

⁹ Formuła – w wyborach prezydenckich Argentyńczycy wybierają jednocześnie prezydenta i wiceprezydenta kraju. Oba nazwiska występują na karcie wyborczej łącznie i tworzą tak zwaną formułę (hiszp. *fórmula*), na którą oddawany jest głos wyborcy.

ROZDZIAŁ TRZECI

Kompetencje Władzy Wykonawczej

Artykuł 99

Prezydentowi Republiki przysługują następujące kompetencje:

1. *Jest najwyższym przedstawicielem Republiki Argentyńskiej, szefem rządu i sprawuje polityczny nadzór nad całą administracją publiczną.*
2. *Wydaje zarządzenia i regulacje niezbędne do wykonywania ustaw Republiki Argentyńskiej, dbając, by zawarte w nich uregulowania nie naruszały ducha ustaw.*
3. *Uczestniczy w procesie tworzenia ustaw, dokonuje ich promulgacji i zarządza ich publikację.*

Władza Wykonawcza nie może wydawać, pod sankcją bezwzględnej i nieusuwalnej nieważności, przepisów o charakterze ustawy.

Dekrety mogą być wydawane jedynie wtedy, gdy nadzwyczajne okoliczności uniemożliwiają przestrzeganie zwykłych procedur uchwalania ustaw przewidzianych niniejszą Konstytucją, w razie pilnej konieczności oraz gdy nie regulują materii prawa karnego, podatkowego, wyborczego lub statusu partii politycznych i uzyskają aprobatę właściwych ministrów oraz szefa gabinetu ministrów.

Jedynie wtedy, gdy nadzwyczajne okoliczności uniemożliwiają przestrzeganie zwykłych procedur uchwalania ustaw przewidzianych niniejszą Konstytucją, w razie pilnej konieczności Prezydent może wydawać dekrety. Nie mogą one regulować materii prawa karnego, podatkowego, wyborczego lub statusu partii politycznych. Winny uzyskać kontrasygnatę właściwych ministrów oraz szefa gabinetu ministrów.

Szef gabinetu ministrów osobiście i w ciągu dziesięciu dni przedłoży projekt do rozpatrzenia przez Stałą Komisję Wspólną¹⁰, której skład winien odzwierciedlać proporcje reprezentacji politycznej każdej z Izby. Komisja ta, w ciągu dziesięciu dni, winna przedstawić swoje sprawozdanie w sprawie projektu na sesji plenarnej każdej z Izby w celu jego pilnego rozpatrzenia; winien on być niezwłocznie rozpatrzony przez każdą

¹⁰ Izby Deputowanych i Senatu.

z Izb. Tryb i zakres ingerencji Kongresu reguluje ustawa szczególna uchwalona bezwzględną większością głosów ogółu członków każdej z Izb.

4. Powołuje sędziów Sądu Najwyższego za zgodą Senatu wyrażoną głosami co najmniej dwóch trzecich członków obecnych na zwołanym w tym celu posiedzeniu jawnym.

Powołuje pozostałych sędziów sądów federalnych niższej instancji spośród trzech kandydatów umieszczonych na wiążących listach zgłoszonych przez Radę Sądownictwa, za zgodą Senatu, wyrażoną na zwołanym w tym celu posiedzeniu jawnym, podczas którego dokonywana jest ocena przygotowania zawodowego kandydatów.

Sędziowie, którzy ukończyli siedemdziesiąty piąty rok życia, winni, by zachować urząd, uzyskać ponowną nominację, poprzedzoną taką samą zgodą. Wszystkich nominacji sędziów, którzy osiągnęli wskazany wiek lub wyższy, dokonuje się na okres pięciu lat; mogą być one powtarzane bez ograniczeń, zgodnie z tą samą procedurą.

5. Może stosować prawo łaski lub złagodzić karę za przestępstwa podlegające jurysdykcji federalnej po zapoznaniu się z opinią właściwego sądu, z wyjątkiem spraw, w których oskarżycielem była Izba Deputowanych.

6. Przyznaje emerytury, renty, licencje i zapomogi przewidziane w ustawodawstwie Republiki Argentyńskiej.

7. Powołuje i odwołuje ambasadorów, ministrów pełnomocnych i chargé d'affaires za zgodą Senatu; samodzielnie powołuje i odwołuje szefa gabinetu ministrów oraz pozostałych ministrów gabinetu, funkcjonariuszy swojej kancelarii, przedstawicieli konsularnych oraz innych pracowników, o ile niniejsza Konstytucja nie przewiduje odmiennego trybu ich mianowania.

8. Corocznie otwiera sesję Kongresu i uczestniczy we wspólnym posiedzeniu obu Izb, przedstawia im raport o stanie Republiki Argentyńskiej i reform przewidzianych w Konstytucji oraz poddaje pod rozagę podjęcie działań uznanych przez niego za konieczne i celowe.

9. Dokonuje przedłużenia sesji zwyczajnych Kongresu lub zwołuje sesję nadzwyczajną, gdy wymaga tego ważny interes dotyczący porządku lub rozwoju.

10. *Sprawuje nadzór nad wykonywaniem uprawnień przez szefa gabinetu ministrów w zakresie pozyskiwania dochodów Republiki Argentyńskiej i ich wydatkowania zgodnie z ustawą oraz narodowym budżetem wydatków.*

11. *Zawiera i podpisuje traktaty, konkordaty i inne umowy w celu utrzymania przyjaznych stosunków z organizacjami międzynarodowymi i obcymi państwami. Odbiera listy uwierzytelniające przedstawicieli dyplomatycznych i przyjmuje konsulów.*

12. *Jest naczelnym dowódcą wszystkich rodzajów sił zbrojnych Republiki Argentyńskiej.*

13. *Mianuje na stanowiska wojskowe w Republice Argentyńskiej: stanowiska i stopnie wojskowe wyższym oficerom sił zbrojnych nadaje za zgodą Senatu, a na polu walki samodzielnie.*

14. *Kieruje siłami zbrojnymi i odpowiada za ich organizację i rozmieszczenie, zgodnie z potrzebami Republiki Argentyńskiej.*

15. *Wypowiada wojnę i zarządza zastosowanie środków odwetowych za zgodą i po zatwierdzeniu przez Kongres.*

16. *W razie ataku z zewnątrz ogłasza, za zgodą Senatu, stan oblężenia na określonym obszarze lub kilku obszarach Republiki Argentyńskiej na czas określony. W razie zamieszek wewnętrznych uprawnienie to przysługuje jedynie w okresie przerwy między sesjami Kongresu, gdyż jest to uprawnienie przynależne temu organowi. Prezydent wykonuje je, mając na uwadze ograniczenia przewidziane w art. 23.*

17. *Może żądać od szefa gabinetu ministrów oraz wszystkich kierowników działów i departamentów administracji, a za ich pośrednictwem od pozostałych funkcjonariuszy publicznych, informacji, które uzna za stosowane; są oni zobowiązani do ich udzielenia.*

18. *Może opuścić terytorium Republiki Argentyńskiej za zgodą Kongresu. Podczas przerwy między sesjami Kongresu może to uczynić bez uzyskania jego zgody jedynie w sytuacji uzasadnionej względami służby publicznej.*

19. W okresie pomiędzy sesjami Senatu może powoływać na stanowiska, na które wymagana jest zgoda Senatu, jako powołanie komisaryczne, a która to nominacja wygasa z końcem następnej sesji.

20. Decyduje o federalnej ingerencji w danej prowincji lub w mieście Buenos Aires, w okresie pomiędzy sesjami Kongresu. Jednocześnie jest zobowiązany zwołać Kongres w celu dalszego postępowania w tej sprawie.

ROZDZIAŁ CZWARTY

O szefie gabinetu i pozostałych ministrach Władzy Wykonawczej

Artykuł 100

Szef gabinetu ministrów oraz pozostali ministrowie, których liczbę i kompetencje określi ustawa szczególna, kierują sprawami Republiki oraz dokonują kontrasygnaty i uwierzytelniają akty prezydenta, które dla swojej ważności wymagają ich podpisu.

Do obowiązków szefa gabinetu ministrów, ponoszącego odpowiedzialność polityczną przed Kongresem Narodowym, należy:

1. Kierowanie centralną administracją kraju.
2. Wydawanie aktów i regulacji niezbędnych do wykonywania uprawnień przyznanych przez niniejszy artykuł oraz uprawnień przekazanych przez Prezydenta Republiki za kontrasygnatą ministra, do którego zakresu działania należą sprawy regulowane tym aktem lub rozporządzeniem.
3. Mianowanie urzędników administracji, z wyjątkiem tych, których mianuje Prezydent Republiki Argentyńskiej.
4. Wykonywanie zadań i uprawnień przekazanych przez Prezydenta Republiki Argentyńskiej oraz, w porozumieniu z gabinetem, podejmowanie decyzji w sprawach wskazanych przez Władzę Wykonawczą albo samodzielnie – w zakresie swych kompetencji – w sprawach, których rozstrzygnięcie uzna za konieczne ze względu na ich doniosłość.
5. Koordynowanie, przygotowywanie i zwoływanie posiedzeń gabinetu ministrów oraz przewodniczenie im pod nieobecność Prezydenta.

6. Przesyłanie do Kongresu projektów ustaw dotyczących ministerstw i budżetu państwa, po uprzednim zaaprobowaniu na posiedzeniu Rady Gabinetowej i zatwierdzeniu przez Władzę Wykonawczą.

7. Dbanie o dochody Republiki i wykonywanie ustawy budżetowej.

8. Kontrasygnowanie rozporządzeń wykonujących ustawy oraz rozporządzeń przewidujących przedłużenie sesji zwyczajnych Kongresu albo zwołanie sesji nadzwyczajnych oraz wystąpień Prezydenta z inicjatywą ustawodawczą.

9. Uczestniczenie w sesjach Kongresu i w jego debatach, ale bez udziału w głosowaniach.

10. Na posiedzeniu otwierającym zwyczajne sesje Kongresu przedstawia wraz z pozostałymi ministrami szczegółowy raport o stanie Republiki, uwzględniający problemy poszczególnych działów.

11. Sporządzanie ustnych lub pisemnych raportów i wyjaśnień, jakich którakolwiek z Izb zażąda od Władzy Wykonawczej.

12. Kontrasygnowanie rozporządzeń wykonujących uprawnienia przekazane przez Kongres i podlegające kontroli Stałej Komisji Wspólnej.

13. Kontrasygnowanie, wspólnie z pozostałymi ministrami, dekrétów wydawanych w razie pilnej konieczności oraz rozporządzeń promulgujących jedynie część ustawy. Akty te w terminie dziesięciu dni osobiście przekazuje do rozpatrzenia Stałej Komisji Wspólnej.

Szef gabinetu ministrów nie może sprawować jednocześnie innej funkcji ministerialnej.

Artykuł 101

Szef gabinetu ministrów jest zobowiązany do uczestniczenia w obradach Kongresu przynajmniej raz w miesiącu, na przemian w każdej z Izb, w celu złożenia sprawozdania z postępów prac rządu, z zastrzeżeniem postanowień art. 71. Może on zostać wezwany w celu złożenia wyjaśnień przy rozpatrywaniu wniosku o wotum nieufności głosami bezwzględnej większości ogółu członków jednej z Izb oraz zostać odwołany głosami bezwzględnej większości członków każdej z Izb.

Artykuł 102

Każdy z ministrów ponosi solidarną odpowiedzialność za akty, które uwierzytelnia wspólnie z kolegami.

Artykuł 103

Ministrowie nie mogą samodzielnie podejmować decyzji, z wyjątkiem tych, które dotyczą spraw finansowych i administracyjnych, związanych z działalnością ich departamentów.

Artykuł 104

Po rozpoczęciu sesji Kongresu ministrowie gabinetu są zobowiązani do przedstawienia w na jego forum szczegółowego raportu o stanie Republiki w zakresie spraw dotyczących ich departamentów.

Artykuł 105

Nie można zostać senatorem lub deputowanym bez uprzedniej rezygnacji ze stanowiska ministra.

Artykuł 106

Ministrowie mogą uczestniczyć w sesjach Kongresu i brać udział w jego obradach, jednakże bez prawa do głosowania.

Artykuł 107

Za wykonywanie swych obowiązków ministrowie otrzymują uposażenie określone ustawowo, które nie może być podwyższone ani obniżone odpowiednio – na korzyść lub niekorzyść sprawujących urząd.

DZIAŁ TRZECI O WŁADZY SĄDOWNICZEJ

ROZDZIAŁ PIERWSZY

O jej naturze i trwaniu

Artykuł 108

Władzę Sądowniczą w Republice sprawuje Sąd Najwyższy oraz inne sądy niższej instancji, ustanowione przez Kongres na terytorium Republiki.

Artykuł 109

W żadnym razie prezydent Republiki Argentyńskiej nie może wykonywać funkcji sędziowskich, rościć sobie prawa do rozstrzygania spraw będących w toku lub do wznowiania postępowań w sprawach zakończonych.

Artykuł 110

Sędziowie Sądu Najwyższego oraz sędziowie sądów niższej instancji Republiki Argentyńskiej dopóty zachowują swoje stanowisko, dopóki cieszą się dobrą opinią¹¹ i za wykonywanie swojej służby otrzymują wynagrodzenie określone ustawowo. Nie może być ono w jakikolwiek sposób umniejszone w czasie sprawowania przez nich stanowiska.

Artykuł 111

Nikt nie może być członkiem Sądu Najwyższego, jeżeli nie jest prawnikiem Republiki z co najmniej ośmioletnim stażem zawodowym oraz nie spełnia warunków koniecznych do wyboru na senatora.

Artykuł 112

Podczas powołania pierwszego składu Sądu Najwyższego osoby mianowane składają na ręce Prezydenta Republiki Argentyńskiej przysięgę, iż będą wypełniać swoje obowiązki, kierując wymiarem sprawiedliwości właściwie i zgodnie z prawem oraz zgodnie z tym, co stanowi Konstytucja. W przyszłości przysięgę będą składać na ręce prezesa tego sądu.

Artykuł 113

Sąd Najwyższy przyjmuje regulamin wewnętrzny i powołuje swoich pracowników.

Artykuł 114

Rada Sądownictwa, utworzona ustawą szczególną uchwaloną bezwzględną większością głosów ogólnej liczby członków każdej z Izb,

¹¹ W oryg. *buena conducta*. Dosł. tak długo, jak trwa ich dobre zachowanie.

jest odpowiedzialna za wybór sędziów i administrowanie Władzą Sądowniczą.

Skład Rady winien być okresowo dostosowywany tak, by odzwierciedlał zrównoważoną reprezentację ciał politycznych, wyłonionych w wyborach powszechnych, sędziów wszystkich instancji oraz adwokatów posiadających licencję federalną. W jej skład winny też wchodzić osoby ze środowiska akademickiego i naukowego, w liczbie i w trybie określonych w ustawie.

Do uprawnień Rady należy:

- 1. Wybieranie, w drodze konkursów publicznych, kandydatów na niższe stanowiska sędziowskie.*
- 2. Zgłaszanie propozycji powołania sędziów do sądów niższej instancji¹² w formie list trzech kandydatów, spośród których należy dokonać wyboru.*
- 3. Wdrażanie budżetu i zarządzanie środkami ustawowo przyznanymi wymiarowi sprawiedliwości.*
- 4. Wykonywanie uprawnień dyscyplinarnych wobec sędziów.*
- 5. Decydowanie w sprawie wszczęcia procedury złożenia sędziego z urzędu, a w uzasadnionych przypadkach, w razie konieczności – zawieszenia go w urzędowaniu i sporządzenia odpowiedniego aktu oskarżenia.*
- 6. Wydawanie regulacji dotyczących organizacji sądownictwa oraz innych regulacji, niezbędnych do zapewnienia niezawisłości sędziów i skutecznego działania wymiaru sprawiedliwości.*

Artykuł 115

Sędziowie¹³ sądów niższej instancji Republiki są składani z urzędu, z przyczyn określonych w art. 53 przez ławę zaprzysiężonych¹⁴, którą tworzą członkowie legislatur, sędziowie i adwokaci posiadający licencję federalną.

¹² W oryg. *magistrados*.

¹³ W oryg. *jueces*.

¹⁴ W oryg. *un jurado de enjuiciamiento*.

Orzeczenie ławy, od którego nie przysługuje odwołanie, może dotyczyć wyłącznie złożenia oskarżonego z urzędu. Niemniej złożony z urzędu może zostać zgodnie z prawem postawiony w stan oskarżenia przed sądem powszechnym i podlegać karze ustawowo przewidzianej.

Jeżeli od podjęcia decyzji o wszczęciu procedury złożenia z urzędu minęło sto osiemdziesiąt dni, a orzeczenie nie zostało wydane, procedura podlega umorzeniu, a zawieszony w urzędowaniu sędzia zostaje przywrócony na swoje stanowisko.

Skład ławy oraz tryb postępowania przed nią określa ustawa szczególna, o której mowa w art. 114.

ROZDZIAŁ DRUGI

Właściwość Władzy Sądowniczej

Artykuł 116

Sąd Najwyższy oraz sądy niższej instancji Republiki Argentynskiej rozpoznają i rozstrzygają wszelkie sprawy dotyczące materii regulowanych przez Konstytucję i ustawy Republiki z zastrzeżeniem postanowień art. 75 ust. 12; oraz – wynikające z traktatów z obcymi państwami; sprawy dotyczące ambasadorów, ministrów pełnomocnych i konsułów zagranicznych; sprawy dotyczące admiralicii i morskiej jurysdykcji; sprawy, w których stroną jest Republika Argentyńska; sprawy między dwoma lub więcej prowincjami; sprawy między prowincją a mieszkańcami drugiej prowincji; sprawy między mieszkańcami kilku prowincji; sprawy między jedną z prowincji lub jej mieszkańcami a państwem obcym albo obywatelem tego państwa.

Artykuł 117

W tych przypadkach Sąd Najwyższy działa jako sąd apelacyjny, zgodnie z zasadami i wyjątkami ustanowionymi przez Kongres; jednak wszelkie sprawy sporne dotyczące ambasadorów, przedstawicieli i konsułów zagranicznych oraz gdy stroną jest prowincja, należą do pierwotnej i wyłącznej jurysdykcji Sądu Najwyższego.

Artykuł 118

Wszystkie postępowania sądowe w sprawie przestępstw pospoliczych, które nie wynikają z przyznanego Izbie Deputowanych prawa do wnoszenia oskarżenia, rozstrzygane są przez ławę przysięgłych, po ustanowieniu tej instytucji w Republice. Postępowanie sądowe prowadzone jest w prowincji, w której popełniono przestępstwo; jeżeli przestępstwo popełnione zostało poza granicami Republiki Argentyńskiej przeciwko Prawu Narodów¹⁵, Kongres, w ustawie szczególnej, określi miejsce, w którym odbędzie się rozprawa.

Artykuł 119

Zdradą Republiki Argentyńskiej jest wyłącznie powstanie przeciwko niej z bronią w ręku lub przyłączenie się do jej wrogów oraz udzielenie im pomocy i wsparcia. Kongres w ustawie szczególnej określi karę za to przestępstwo; nie obejmuje ona jednakże innych osób poza skazanym; a infamia, którą okrył się przestępca, nie zostanie w jakimkolwiek zakresie przeniesiona na jego krewnych, bez względu na stopień ich pokrewieństwa.

DZIAŁ CZWARTY O PROKURATURZE

Artykuł 120

Prokuratura jest niezależnym organem, mającym autonomię i samodzielność finansową. Jej zadaniem jest wspieranie wymiaru sprawiedliwości w obronie praworządności i interesu publicznego społeczeństwa, w porozumieniu z pozostałymi władzami Republiki.

W skład Prokuratury wchodzi Prokurator Generalny Republiki Argentyńskiej, Rzecznik Generalny Republiki Argentyńskiej oraz inni członkowie przewidziani ustawą.

Jej członkom przysługuje immunitet¹⁶ oraz gwarancja nienaruszalności wynagrodzeń.

¹⁵ W oryg. *Derecho de Gentes*, czyli rzymskie *ius gentium* traktujące o relacjach między obywatelami Rzymu a przedstawicielami innych narodów (*gentes*).

¹⁶ W oryg. *inmunidades funcionales*.

TYTUŁ DRUGI WŁADZE PROWINCJI

Artykuł 121

Prowincje zachowują wszystkie uprawnienia, które nie zostały przekazane przez niniejszą Konstytucję Władzom Federalnym, oraz te, które wyraźnie zostały dla nich zastrzeżone w specjalnych umowach zawartych w czasie ich przyłączenia.

Artykuł 122

Ustanawiają własne instytucje lokalne i są przez nie zarządzane. Wybierają swych gubernatorów, członków legislatur oraz innych funkcjonariuszy prowincji, bez ingerencji Władz Federalnych.

Artykuł 123

Każda prowincja, zgodnie postanowieniami art. 5, ustanawia własną konstytucję, gwarantującą autonomię lokalną¹⁷ oraz regulującą zakres i treści instytucjonalnego ładu politycznego, administracyjnego, ekonomicznego i finansowego.

Artykuł 124

Prowincje mogą tworzyć regiony służące rozwojowi ekonomicznemu i społecznemu oraz powoływać organy uprawnione do realizacji ich celów. Mogą także przystępować do konwencji międzynarodowych, o ile nie są one sprzeczne z polityką zagraniczną Republiki Argentyńskiej i nie naruszają uprawnień przekazanych Rządowi Federalnemu ani nie obciążają budżetu Republiki; wymagają zgody Kongresu Narodowego. Miasto Buenos Aires będzie posiadać ustrój, który sobie ustanowi.

Do prowincji należy pierwotna własność zasobów naturalnych znajdujących się na ich terytorium.

Artykuł 125

Za zgodą Kongresu Federalnego prowincje mogą zawierać między sobą traktaty wielostronne¹⁸ w celu administrowania wymiarem

¹⁷ W oryg. *autonomía municipal*.

¹⁸ W oryg. *tratados parciales*.

sprawiedliwości, wspierania interesów gospodarczych i wspólnych inwestycji użyteczności publicznej oraz wspierają przemysł, imigrację, budowę linii kolejowych i żeglownych kanałów, zasiedlanie ziem należących do prowincji, wprowadzanie i tworzenie nowych gałęzi przemysłu, pozyskiwanie kapitału zagranicznego i wykorzystywanie własnych rzek poprzez ustawy chroniące te cele i dzięki własnym zasobom.

Prowincje i miasto Buenos Aires mogą zachować instytucje ubezpieczeń społecznych przeznaczonych dla funkcjonariuszy publicznych i przedstawicieli wolnych zawodów; mogą też wspierać postęp gospodarczy, rozwój człowieka, tworzenie miejsc pracy, edukację, naukę, wiedzę i kulturę.

Artykuł 126

Prowincje nie sprawują władzy przekazanej Republice Argentyńskiej. Bez zgody Kongresu Federalnego nie mogą zawierać między sobą traktatów wielostronnych o charakterze politycznym; uchylać ustaw dotyczących handlu, ustaw o żegludze śródlądowej i morskiej; ustanawiać prowincjonalnych komór celnych, bić monety, tworzyć banków z prawem emisji pieniędzy; uchylać własnego Kodeksu Cywilnego, Handlowego, Karnego i Górniczego, po uchwaleniu tychże przez Kongres; uchylać ustaw szczególnych o obywatelstwie i naturalizacji, prawa upadłościowego, ustaw dotyczących fałszowania pieniędzy lub dokumentów państwowych; ustanawiać opłat tonażowych; utrzymywać okrętów wojennych lub tworzyć armii, chyba że w razie obcej inwazji lub bezpośrednio zagrożenia niedopuszczającego zwłoki, zdając z tego później raport Władzom Federalnym; mianować lub przyjmować przedstawicieli zagranicznych.

Artykuł 127

Żadna z prowincji nie może wypowiadać wojny innej prowincji ani toczyć wojny z inną prowincją. Ich skargi winny być wnoszone do Sądu Najwyższego i przez niego rozstrzygane. Faktyczne akty wrogości między nimi traktowane będą jako akty wojny domowej i kwalifikowane jako bunt lub rewolta, które zgodnie z prawem Władze Federalne powinny stłumić.

Artykuł 128

Gubernatorzy prowincji są naturalnymi przedstawicielami Władz Federalnych, stojącymi na straży Konstytucji i ustaw Republiki Argentyńskiej.

Artykuł 129

Miasto Buenos Aires posiada autonomiczny urząd władzy, z własnymi uprawnieniami ustawodawczymi i jurysdykcyjnymi, a szef jego rządu wybierany jest bezpośrednio przez mieszkańców miasta.

W czasie, gdy miasto Buenos Aires będzie stolicą Republiki Argentyńskiej, ustawa zagwarantuje interesy Państwa narodowego.

W myśl postanowień niniejszego artykułu Kongres Narodowy zwoła mieszkańców miasta Buenos Aires, aby za pośrednictwem wybranych w tym celu przedstawicieli uchwalili Statut Organizacyjny¹⁹ własnych instytucji.

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE

Pierwsze. Republika Argentyńska potwierdza swą prawowitą i nieograniczoną suwerenność nad wyspami Malwinami, Georgią Południową i Sandwiche Południowym oraz odpowiadającymi im obszarami morskimi i wyspiarskimi, które stanowią integralną część narodowego terytorium.

Odzyskanie wymienionych terytoriów i sprawowanie nad nimi pełnej suwerenności, w poszanowaniu sposobu życia ich mieszkańców oraz w zgodzie z zasadami prawa międzynarodowego, stanowią stały i niezbywalny cel narodu argentyńskiego.

Drugie. Działania pozytywne, o których mowa w ostatnim ustępie art. 37, nie mogą gwarantować mniej niż działania podejmowane w chwili uchwalenia niniejszej Konstytucji, a czas ich trwania określili ustawa.

(Odnosnie do art. 37)

¹⁹ W oryg. *Estatuto Organizativo*.

Trzecie. Ustawa regulująca wykonywanie inicjatywy obywatelskiej winna być przyjęta w ciągu osiemnastu miesięcy od uchwalenia niniejszego aktu.

(Odnosnie do art. 39)

Czwarta. Obecni członkowie Senatu Republiki Argentyńskiej sprawują swój urząd do czasu wygaśnięcia przypadających im mandatów.

W związku z odnowieniem w jednej trzeciej składu Senatu w tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym piątym roku oraz w związku z wygaśnięciem mandatów wszystkich senatorów wybranych w tysiąc dziewięćset osiemdziesiątym szóstym roku zostanie wybrany dodatkowo trzeci senator w każdym okręgu wyborczym do każdej z legislatur. Pulę mandatów senatorskich dla każdego okręgu należy utworzyć tak, aby dwa mandaty przypadły partii politycznej lub sojuszowi wyborczemu, które mają największą liczbę członków w legislaturze, a pozostałe – partii politycznej lub sojuszowi wyborczemu, które mają kolejno największą liczbę członków. W razie równej liczby głosów pierwszeństwo ma ta partia polityczna lub sojusz wyborczy, które uzyskały największą liczbę głosów w bezpośrednio poprzedzających wyborach do legislatury prowincjonalnej.

Wybór senatorów zastępujących tych, których mandaty wygasną w tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym ósmym roku, jak również wybór tych, którzy zastąpią aktualnych senatorów w razie zastosowania art. 62, odbędzie się zgodnie z tymi samymi regułami wyborczymi. Jednakże partia polityczna lub sojusz wyborczy, które w czasie wyboru senatora mają największą liczbę członków w legislaturze, mają prawo do wyboru swojego kandydata, z zastrzeżeniem, iż nie może być trzech senatorów z jednej partii politycznej lub sojuszu wyborczego.

Reguły te będą miały również zastosowanie przy wyborze senatorów w mieście Buenos Aires w roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym piątym, dokonywanym przez organ wyborczy, a w tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym ósmym – przez ciało ustawodawcze tego miasta.

Wybory wszystkich senatorów, o których mowa w niniejszym ustępie, zostaną przeprowadzone z wyprzedzeniem nie krótszym niż

sześćdziesiąt dni i nie dłuższym niż dziewięćdziesiąt dni przed terminem, w którym senator powinien objąć swój mandat.

W każdym wypadku kandydaci na stanowisko senatora wysuwani są przez partie polityczne lub sojusze wyborcze. Spełnienie przez kandydatów wymogów przewidzianych prawem stwierdza i poświadcza Sąd Wyborczy Republiki Argentyńskiej²⁰ oraz powiadamia o tym legislaturę.

Każdorazowo, gdy wybiera się senatora, wyznacza się jego zastępcę, który obejmuje mandat senatora w przypadkach określonych w art. 62.

Mandaty senatorów wybranych na podstawie niniejszych przepisów przejściowych wygasają dziewiątego grudnia dwa tysiące pierwszego roku.

(Odnosnie do art. 54)

Piąta. Wszyscy członkowie Senatu winni być wybrani w trybie określonym w art. 54 w ciągu dwóch miesięcy poprzedzających dzień grudnia dwa tysiące pierwszego roku. Po zgromadzeniu się wszystkich wybranych zostanie ustalone losowo, którzy z nich opuszczą Izbę w czasie pierwszego oraz drugiego odnowienia jej składu, odpowiednio: dwa i cztery lata po wyborach.

(Odnosnie do art. 56)

Szósta. Zasady współudziału, zgodnie z postanowieniami art. 75 ust. 2, oraz przepisami federalnego organu skarbowego zostaną ustanowione przed zakończeniem tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego szóstego roku; obowiązujący w momencie uchwalenia tej zmiany podział kompetencji, zakresu działań i zadań nie może ulec zmianie bez zatwierdzenia przez zainteresowaną prowincję; nie można także na niekorzyść prowincji zmienić podziału środków obowiązującego w momencie uchwalenia tej zmiany oraz w obu przypadkach, aż do ustanowienia wspomnianych zasad współudziału.

Powyższe ustalenia nie wpływają na postępowania administracyjne lub sądowe, będące w toku, wynikające ze sporów dotyczących podziału

²⁰ W oryg. *Justicia Electoral Nacional*.

kompetencji, zakresu działań i zadań lub środków między Republiką Argentyńską a jej prowincjami.

(Odnosnie do art. 75 ust. 2)

Siódma. Kongres sprawuje władzę ustawodawczą zgodnie z art. 129 w mieście Buenos Aires tak długo, jak pozostaje ono stolicą Republiki Argentyńskiej.

(Odnosnie do art. 75 ust. 30)

Ósma. Istniejące uprzednio ustawodawstwo delegowane, na czas nie-określony, wygasa po upływie pięciu lat od wejścia w życie niniejszego przepisu, z wyjątkiem ustawodawstwa, na które zgodę wyraził Kongres Narodowy w uchwalonej ustawie.

(Odnosnie do art. 76)

Dziewiąta. Kadencję prezydenta Republiki Argentyńskiej sprawującego urząd w czasie uchwalenia tej zmiany uważa się za pierwszą.

(Odnosnie do art. 90)

Dziesiąta. Kadencja prezydenta Republiki Argentyńskiej, który objął urząd w dniu 8 lipca 1995 r., wygasa 10 grudnia 1999 r.

(Odnosnie do art. 90)

Jedenasta. Postanowienia dotyczące wygaśnięcia nominacji oraz ich trwania, zawarte w art. 99 ust. 4, wchodzi w życie po pięciu latach od przyjęcia niniejszej zmiany konstytucyjnej.

Dwunasta. Przepisy dotyczące szefa gabinetu ministrów zawarte w artykułach 100 i 101, rozdział czwarty, dział drugi, drugiej części tej Konstytucji, wchodzi w życie w dniu 8 lipca 1995 r.

Szef gabinetu ministrów zostanie powołany po raz pierwszy w dniu 8 lipca 1995 r., a do tego dnia jego uprawnienia wykonuje Prezydent Republiki.

(Odnosnie do art. 99 ust. 7 oraz artykułów 100 i 101)

Trzynasta. Po upływie trzystu sześćdziesięciu dni obowiązywania niniejszej zmiany sędziowie niższego szczebla²¹ mogą być powoływani wyłącznie w trybie przewidzianym w tej Konstytucji. Do tego czasu stosuje się system obowiązujący dotychczas.

(Odnosnie do art. 114)

Czternasta. Sprawy rozpatrywane przez Izbę Deputowanych z chwilą utworzenia Rady Sądownictwa zostaną jej przekazane w celu realizacji postanowień zawartych w art. 114 ust. 5. Wszczęte w Senacie – będą rozpatrywane do chwili ich zakończenia.

(Odnosnie do art. 115)

Piętnasta. Do czasu ustanowienia kompetencji, będących następstwem powstania nowego autonomicznego systemu rządów miasta Buenos Aires, jedynie Kongres będzie sprawować władzę ustawodawczą na terytorium miasta, na tych samych zasadach, które obowiązywały do czasu uchwalenia niniejszej Konstytucji.

Szef rządu zostanie wybrany w roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym piątym.

Uchwalenie ustawy przewidzianej w ustępach drugim i trzecim art. 129 winno nastąpić w terminie dwustu siedemdziesięciu dni od dnia wejścia w życie tej Konstytucji.

Do czasu ustanowienia statutu organizacyjnego mianowanie i odwoływanie sędziów miasta Buenos Aires odbywa się zgodnie z postanowieniami artykułów 114 i 115 tej Konstytucji.

(Odnosnie do art. 129)

Szesnasta. Niniejsza zmiana wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu. Członkowie Zgromadzenia Konstytucyjnego, Prezydent Republiki Argentyńskiej, Przewodniczący Izby Ustawodawczych oraz Prezes Sądu Najwyższego składają przysięgę podczas tej samej ceremonii w dniu 24 sierpnia 1994 r. w Pałacu San José Concepción del Uruguay, w prowincji Entre Ríos.

²¹ W oryg. *los magistrados*.

Wszystkie władze Republiki oraz władze prowincji i władze municypalne uczynią wszystko, co jest konieczne, by ich członkowie i funkcjonariusze złożyli przysięgę na wierność niniejszej Konstytucji.

Siedemnasta. Niniejszy tekst Konstytucji, uchwalony przez Zgromadzenie Konstytucyjne, zastępuje tekst dotychczas obowiązujący.

PRZYJĘTO W SALI OBRAD NARODOWEGO ZGROMADZENIA KONSTYTUCYJNEGO W MIEŚCIE SANTA FE, DWUDZIESTEGO DRUGIEGO DNIA MIESIĄCA SIERPNIA TYSIĄC DZIEWIĘCSET DZIEWIĘCDZIESIĄTEGO CZWARTEGO ROKU.

Dr Eduardo Menem – Prezydent

Dr Luis A.J. Brasesco – Sekretarz

Dr Juan Estrada – Sekretarz

Dr Edgardo R. Piuizzi – Sekretarz

STARANIEM BIBLIOTEKI SEJMOWEJ UKAZAŁY SIĘ KONSTYTUCJE:

Albanii [z 1991 r.] wyd. 1997, 2000, [z 1998 r.] 2001

Andory [z 1993 r.] wyd. 2014

Arabii Saudyjskiej [akty konstytucyjne z lat 1992–1993] wyd. 2019

Australii [z 1900 r., ze zm., ostatnia z 29 VII 1977 r.] wyd. 2014

Austrii [z 1920 r. w wersji z 1929 r., ostatnia zmiana z 28 VI 2002 r.] wyd. 2004

Belgii [z 1831 r., tekst jedn. z 1994 r.] wyd. 1996, [ze zm., ostatnia z 22 XII 2008 r.] 2010, [ze zm., ostatnia z 17 III 2021 r.] 2022

Brazylii [z 1988 r., ze zm., ostatnia z 30 VI 2004 r.] wyd. 2004

Bułgarii [z 1991 r., ze zm., ostatnia z 6 II 2007 r.] wyd. 2012

Chile [z 1980 r., ze zm., ostatnia z 6 III 2012 r.] wyd. 2012

Chorwacji [z 1990 r.] wyd. 1995, [ze zm., ostatnia z 28 III 2001 r.] 2007

Cypru [z 1960 r., wg stanu prawnego na 31 V 2012 r.] wyd. 2013

Czarnogóry [z 2007 r. ze zm., ostatnia z 31 VII 2013 r.] wyd. 2023

Czech [z 1992 r.] wyd. 1994, 2000

Danii [z 1953 r.] wyd. 2002

Estonii [z 1992 r.] wyd. 1997, 2000

Filipin [z 1987 r.] wyd. 2019

Finlandii [z 1919 r.] wyd. 1997, [z 1999 r.] wyd. 2003

Francji [z 1958 r., ze zm., ostatnia z 22 II 1996 r.] wyd. 1997, 2000 [ze zm., ostatnia z 28 III 2003 r.] 2005

Grecji [z 1975 r., ze zmianą z 6 III 1986 r.] wyd. 1992, [wg stanu prawnego na 1 VII 2005 r.] 2005

Gruzji [z 1995 r., ze zm., ostatnia z 4 X 2013 r.] wyd. 2015

Hiszpanii [z 1978 r.] wyd. 1993, [ze zmianą z 27 VIII 1992 r.] 2008

Holandii [z 1814 r., ze zm., ostatnia z 21 III 2002 r.] wyd. 2003

Indii [z 1949 r., ze zm., ostatnia z 25 I 2020 r.] wyd. 2020

Indonezji [z 1945 r., ze zm., ostatnia z 11 VIII 2002 r.] wyd. 2021

Irlandii [z 1937 r., ze zm., ostatnia z 24 VI 2004 r.] wyd. 2006

Islandii [z 1944 r., ze zm., ostatnia z 1 VII 1999 r.] wyd. 2009

Izraela [ustawy zasadnicze z lat 1948–1994] wyd. 2001

Japonii [z 1946 r.] wyd. 2014

Kanady [akty konstytucyjne z roku 1867 i 1982 wg stanu prawnego na 1 IV 1996 r.] wyd. 1998

Kenii [z 2010 r.] wyd. 2017

Liechtensteinu [z 1921 r., ze zm., ostatnia z 25 XI 2011 r.] wyd. 2013

Litwy [z 1992 r.] wyd. 1994, 2000, [ze zm., ostatnia z 13 VII 2004 r.] 2006

Luksemburga [z 1868 r., ze zm., ostatnia z 24 VI 2005 r.] wyd. 2006

Łotwy [z 1922 r., wg stanu prawnego na 15 X 1998 r.] wyd. 2001

Macedonii [z 1992 r.] wyd. 1999

Malty [z 1964 r., wg stanu prawnego na 1 IX 2007 r.] wyd. 2007

Maroka [z 2011 r.] wyd. 2015

Mołdawii [z 1994 r., ze zm., ostatnia z 14 VII 2006 r.] wyd. 2014

Monako [z 1962 r., ze zm., ostatnia z 2 IV 2002 r.] wyd. 2012

Niemiec [z 1949 r., ze zm., ostatnia z 28 VIII 2006 r.] wyd. 2008

Norwegii [z 1814 r., ze zm., ostatnia z 19 VI 1992 r.] wyd. 1996

Nowej Zelandii [akty konstytucyjne z lat 1975–2003] wyd. 2018

Portugalii [z 1976 r., ze zm., ostatnia z 20 IX 1997 r.] wyd. 2000

Republiki Południowej Afryki [z 1997 r., ze zm., ostatnia z 6 X 2003 r.] wyd. 2006

Rosji [z 1993 r.] wyd. 2000

Rumunii [z 1991 r.] wyd. 1996

Serbii [z 2006 r.] wyd. 2018

Słowacji [z 1992 r.] wyd. 1993, [ze zm., ostatnia z 23 II 2001 r.] 2003

Słowenii [z 1991 r.] wyd. 1994, [ze zm., ostatnia z 27 VI 2006 r.] 2009

Stanów Zjednoczonych Ameryki [z 1787 r., z uwzgl. poprawki 27. z 1992 r.] wyd. 2002

Szwajcarii [z 1999 r.] wyd. 2000

Szwecji [z 1974 r.] wyd. 1991, [tekst jedn. z 1998 r.] 2000

Tunezji [z 2022 r.] wyd. 2024

Turcji [z 1982 r.] wyd. 2013

Ukrainy [z 1996 r.] wyd. 1999

Watykanu [akty z lat 1920–2000] wyd. 2008

Węgier [z 1949 r., tekst jedn. z 1990 r.] wyd. 1992, 1996, [ze zm., ostatnia z 30 V 2001 r.] 2002; Ustawa Zasadnicza Węgier [z 2011 r., uzup. o Postanowienia przejściowe z 30 XII 2011 r.] wyd. 2012, [ze zm., ostatnia z 26 IX 2013 r.] 2015

Wietnamu [z 2013 r.] wyd. 2025

Włoch [z 1947 r., ze zm., ostatnia z 30 V 2003 r.] wyd. 2004

Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej [akty z lat 1297–2006] wyd. 2010

Teksty konstytucji państw członkowskich UE, wg stanu prawnego na 1 lipca 2011 r., ukazały się w tomie **Konstytucje państw Unii Europejskiej**, pod red. W. Staśkiewicza, Warszawa 2011